

P R A V O S L A V N Á C Í R K E V

ZPĚVNÍK SVATÉ LITURGIE

Angelár

Liturgické zpěvy dle nápěvů Gorazdova sborníku

**Zde použitý text liturgie
byl převzat z nového českého překladu Služebníku,
jemuž udělil požehnání Jeho Přeosvícenost Izaiáš,
biskup olomoucko-brněnský.**

Předmluva

Tento liturgický zpěvník vychází z textového i hudebního obsahu „Lidového sborníku modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve“ (dále jen *Gorazdův sborník*) sestaveného a vydaného svatým vladykou mučedníkem Gorazdem († 1942). Výjimkou je zpěv blahoslovenství a Cherubínská píseň (a jedna z variant zpěvu „Pojďte, pokloňme se...“), pro něž byly uplatněny staroruské nápěvy, snadné k osvojení. Ke všem zpěvům zpěvníku Angelár jsou připraveny instruktážní nahrávky (internetový odkaz viz na konci této knížky).

Hlavní odlišností služby podle tohoto zpěvníku od služby přímo dle *Gorazdova sborníku* je výrazně větší melodická pestrost; bohoslužba vedená jen dle *Sborníku* už zní dnešnímu uchu přece jen příliš jednotvárně (zvláště, když se nezpívá trojhlasně, ale jen jednohlasně, jak to dnes běžné). Vladyka Gorazd ve svém *Sborníku* sice uplatňuje princip osmihlasníku, ale z každého hlasu používá jedinou melodii (nápěv nedělního troparu), na kterou se pak zpívá nejen tropar, ale většina zpěvů liturgie. Při celé liturgii tedy zní prakticky jenom jedna prostá melodie. Další neděli se pak liturgie zpívá na melodii následujícího hlasu atd. Nezpochybňujeme tuto misijní liturgickou praxi zacílenou na potřeby tehdejší doby, leč pro naši misijní situaci se zdá být vhodnější způsob uplatňovaný např. v lidovém chrámovém zpěvu na východním Slovensku: každý hymnus má svůj stabilní nápěv, melodie se mění jen u těch částí liturgie, které se proměňují i textově (tj. proměnlivé součásti liturgie – např. to, co se bere z oktoichu či z mineje). Proto jsme do toho zpěvníku vybrali pro každý liturgický hymnus jednu stálou melodii (většinou některou z melodií osmihlasníku *Gorazdova sborníku*). Když je ke každému hymnickému textu přiřazena jedna stálá melodie, lidé se tyto zpěvy naučí snadněji, než když se zpívají neproměnné texty liturgie každý týden na jinou melodii a každá tato melodie se vrací vždy až po osmi týdnech. Vystřídají-li se však při bohoslužbě různé nápěvy, je pak liturgie melodicky pestřejší a živější.

V dodatku jsou pak uvedeny další potřebné či variabilní zpěvy. K obohacení české liturgie jsou tam uvedeny některé hymny notované na jiné melodie než z *Gorazdova sborníku*.

Božská liturgie svatého otce našeho Jana Zlatoústého

Řád liturgie katechumenů

Kněz:

lahosloveno budiž království Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

A - men.

Ektenie velká

Kněz nebo diákon: **V** pokoji k Hospodinu modleme se!

Věřící: ↓

Ho - spo - di, po - mi - luj.

Za pokoj shůry a spásu duší našich k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑

Ho - spo - di, po - mi - - luj.

Za mír celého světa, za blaho svatých církví Božích a za sjednocení všech k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Za svatý chrám tento a za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázni Boží k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Za metropolitu našeho vladyku (**jméno**) [za vladyku našeho (**jméno**)], za důstojné kněžstvo, diákonstvo v Kristu, za veškeré duchovenstvo a lid k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Za vlast naši a její představitele k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Za město toto [vesnici tuto, svatý monastýr tento], za všechna města a země i za ty, kteří podle víry v nich žijí, k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Za příznivé počasí, za hojnost plodů zemských a za pokojné časy k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Za cestující po zemi, vodě i vzduchem, za nemocné, trpící, zajaté a za spásu jejich k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodati (milostí) svou.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící:

To - bě, Ho - spo - di - ne.

Kněz: Nebož tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

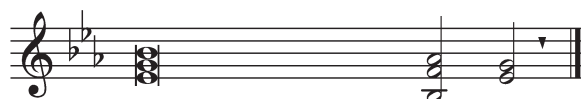
V neděli věřící hned zpívají (svižným tempem) žalm 102. / 103.
Možno zpívat jen výběr, tj. verše: 1.—7. (9.—14., 16., 18.) a 26.—28.:

Antifona 1.

Z 1. hlasu

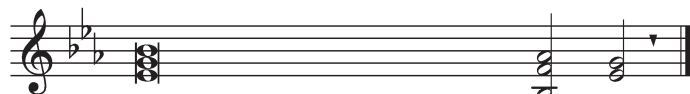
1. Do - bro řeč, ___ du - še má, ___ Ho - spo - di - nu. ↓

1. Blahosloven jsi, Hospo- di - ne.

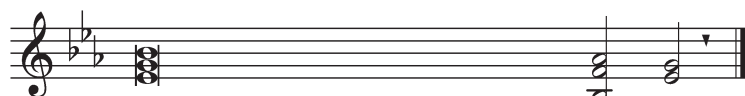
2. Do - bro řeč, ___ du - še má, ___ Ho - spo - di - nu

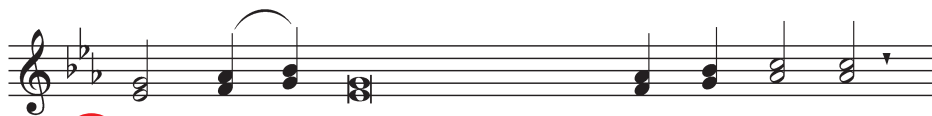
2. a celé nitro mé svatému jménu je - ho.

3. Do - bro řeč, ___ du - še má, ___ Ho - spo - di - nu

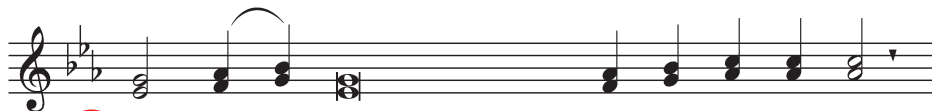
3. a nezapomínej na všechna dobrodiní je - ho.

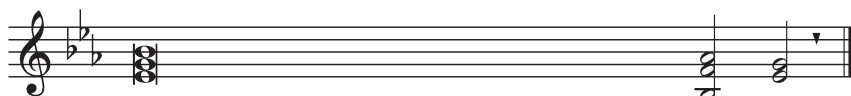
4. Kte - rýž___ odpouští tobě všechny ne - pra - vo - sti,

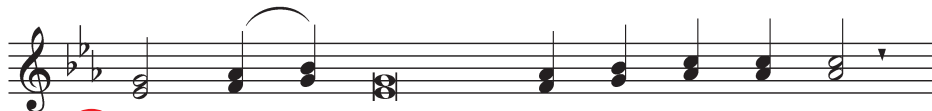
4. uzdravuje všechny ne - du - hy tvé.

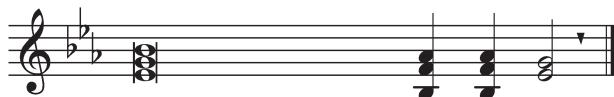
5. Kte - rýž___ vysvobozuje od zahy - nu - tí ži - vot tvůj,

5. obklopuje tě milosrdenstvím a mnohým slito - vá - ním.

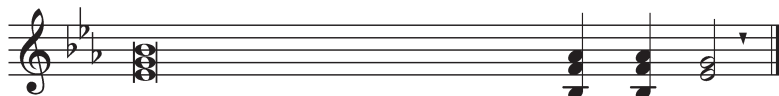
6. Kte - rýž___ vyplňuje do - brá přá - ní tvá,

6. jako orlice obnovuje se mla - dost tvá.

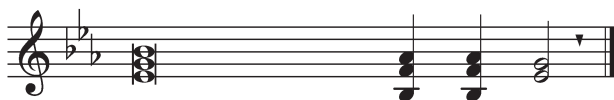
7. Ho - spo - din___ proka - zu - je mi - lost,

7. a zjednává spravedlnost všem utis - ko - va - ným.

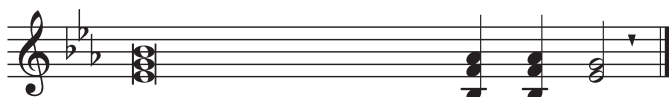
8. 0 - zná - mil___ cesty své Moj - ží - šo - vi,

8. synům izraelským vů - li svou.

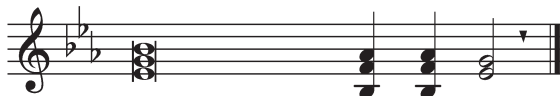
9. Sli - tov - ný___ a milostivý jest___ Hos - po - din,

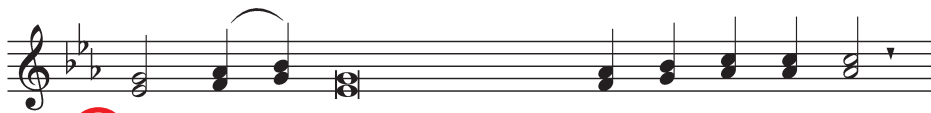
9. dlouho shovívající a přemi - lo - srd - ný.

10. Ne - bu - de___ usta - vič - ně ká - ra - ti,

10. aniž na věky se hně - va - ti.

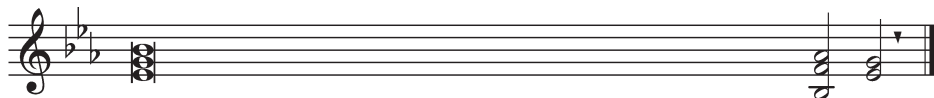
11. Ne dle___ nepravostí našich s ná - mi na - klá - dá,

11. ani nám neodplácí dle hříchů na - ŝich.

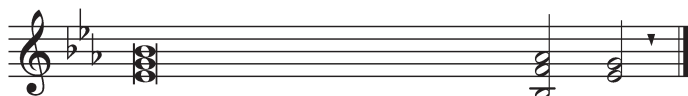
12. Jak vy - so - ko _____ nebesa klenou se nad ze - mí,

12. tak nesmírné milosrdenství své klene nad těmi, kdož se ho bo - jí.

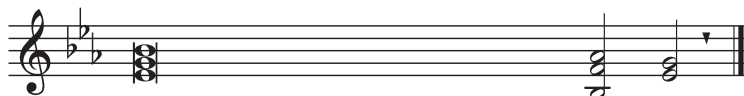
13. Jak da - le - ko _____ jest východ od zá - pa - du,

13. tak vzdaluje od nás nepravosti na - še.

14. Ja - ko se _____ slitovává otec nad dít - ka - mi,

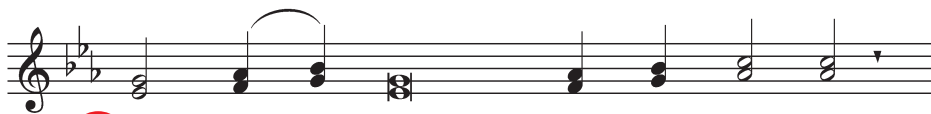
14. tak Hospodin nad těmi, kteří se ho bo - jí.

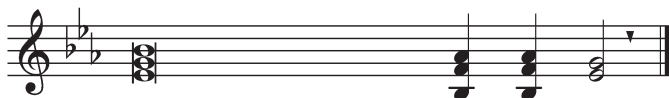
15. Ne - boť zná _____ On, jaké jsme _____ stvo - ře - ní,

15. že prach jsme, na pa - mě - ti má.

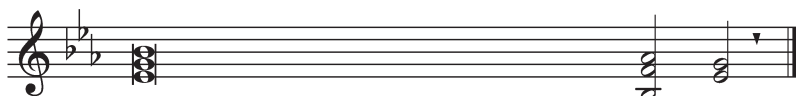
16. Dno - vé _____ člověka jsou ja - ko trá - va,

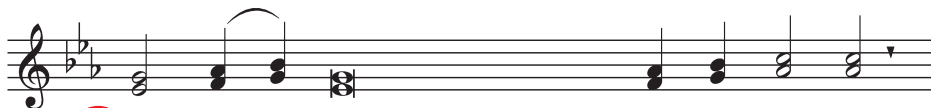
16. jako květ polní, tak i on od - kvé - tá.

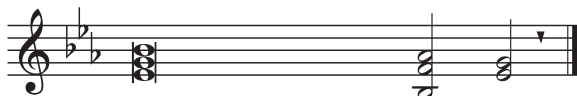
17. Jak - mi - le _____ dech jeho v něm _____ po - mi - ne,

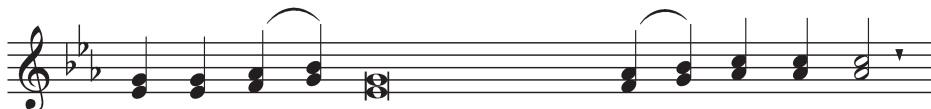
17. více ho není a nezná ho již bývalé místo je - ho.

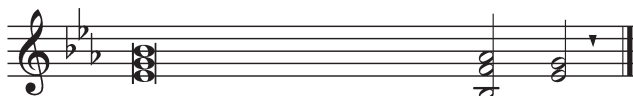
18. Mi - lost _____ Hospodinova však trvá věk od vě - ku

18. nad těmi, kdož se ho bo - jí.

19. A je - ho _____ spravedlnost na sy - nech _____ sy - nů těch,

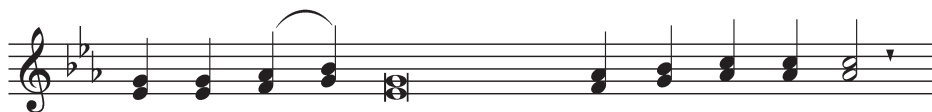
19. kteří zachovávají smlouvu je - ho

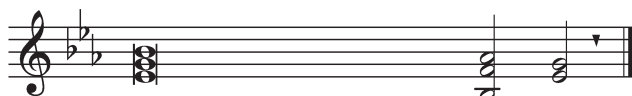
20. a ma - jí____ na paměti příká - zá - ní je - ho,

20. aby je pl - ni - li.

21. Ho - spo - din____ si na nebesích trůn svůj po - sta - vil,

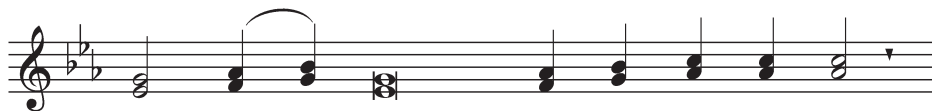
21. a kralování jeho nade vším vlád - ne.

22. Do - bro - řeč - te____ Hospodinu, všichni an - dě - lé je - ho,

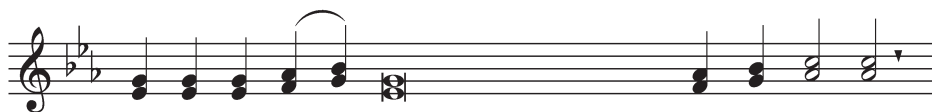
22. mocní v sí - le,

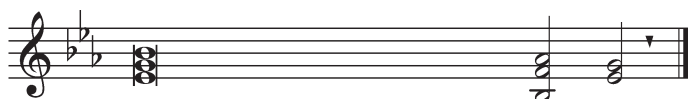
23. Slo - vo____ jeho na - pl - ňu - jí - cí,

23. naslouchající hlasu řeči je - ho.

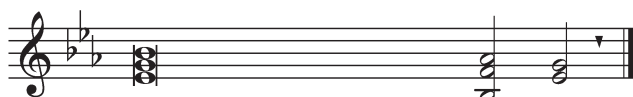
24. Do - bro - řeč - te _____ Hospodinu, všechny moc - nos - ti je - ho,

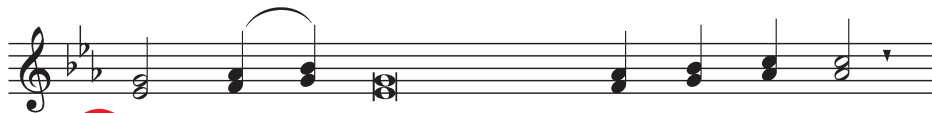
24. služebníci jeho, kteří činíte vůli je - ho.

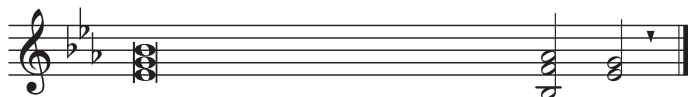
25. Do - bro - řeč - te _____ Hospodinu, všechna dí - la je - ho,

25. na všech místech panování je - ho.

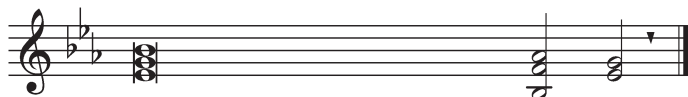
26. Slá - va _____ Otc i Synu i Sva - té - mu Du - chu,

26. i nyní i vždycky, až na věky věkův, a - men.

27. Do - bro řeč, _____ du - še má, _____ Ho - spo - di - nu

27. a celé nitro mé svatému jménu je - ho.

28. Blahosloven jsi Ho - spo - di - ne!

Po dokončení 1. antifony následuje první malá ektenie.

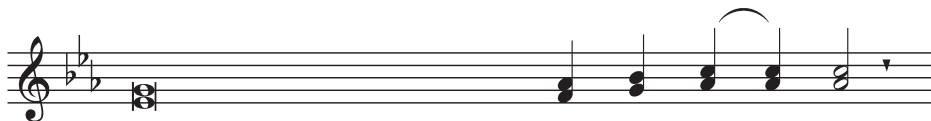
Kněz nebo diákon: Opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Antifona 2.

Z 1. hlasu

1. Sláva Ot-	ci	i	Sy - nu	▶▶▶▶▶
2. Chval, duše má,	Ho - spo - di - na!			
3. zpívati budu žalmy	své - mu	Bo - hu,		
4. Nedoufejte v knížata ani v	sy - ny	lid - ské,		
5. Duch člověka odchází, on se do ze-	mě	své na - vra - cí,		
6. Blažený, kdo má Boha Jákovova	ku	po - mo - ci,		
7. jenž učinil nebe-	sa	i ze - mi,		

8. Zachovává prav-	du	na	vě - ky.	▶▶▶▶▶
9. Pokrm	dá - vá	hla - do - vým.		
10. Hospodin otvírá	o - či	sle - pým		
11. Hospodin miluje	spra - ve - dli - vé.			
12. sirotka i vdovy	se	u - jí - má,		
13. Kralovati bude Hospo-	din	na vě - ky,		
14. I ny-	ní	i vždy - cky,		

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodati (milostí) svou.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

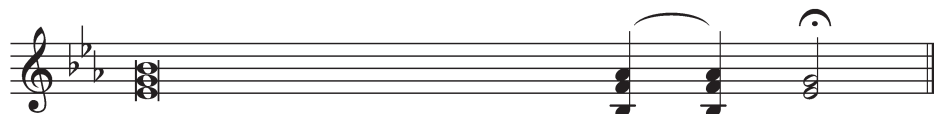
Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: **Tobě, Hospodine.**

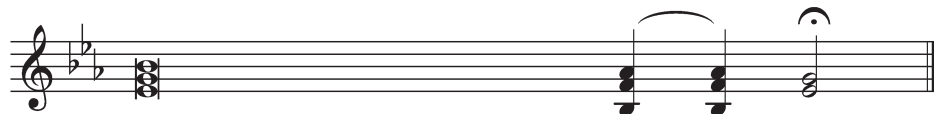
Kněz: **N**eboť tvá jest vláda a království i moc a sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: **Amen.**

2. antifona (v žalmu 145. verše 2—13 možno vypustit) a „Jednorozený Synu“:

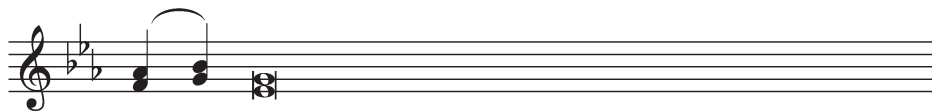
1. i Svatému	Du	-	chu.
2. Hospodina budu vychvalovat po celý	ži	-	svůj,
3. co živ	bu	-	du.
4. u nichž záchrany	ne	-	ní.
5. a v ten den zhynou všechny úmysly	je	-	ho.
6. kdo má naději v Hospodinu,	Bo	-	hu svém,
7. moře a vše,	co	je	v nich.

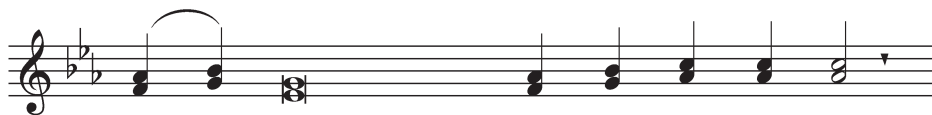
8. Utiskovaným zjednává soud sprave-	dli	-	vý.
9. Hospodin osvobozuje	spou	-	tan - ce.
10. Hospodin pozdvihuje klesa-	jí	-	cí,
11. Hospodin ochraňuje v bezdo-	mo	-	ví,
12. cesty hříšníků však	ma	-	ří.
13. Bůh tvůj, Síone, na pokolení a poko-	le	-	ní!
14. až na věky věkův,	a	-	men.

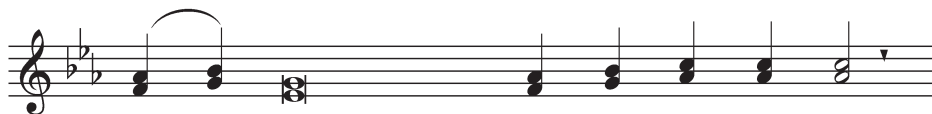
1. Jednorozený Sy - nu a Slo - vo Bo - ží

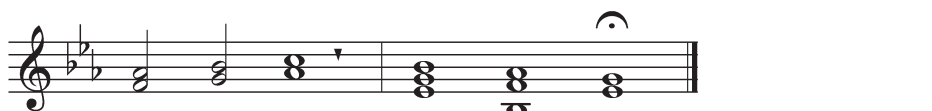
2. při - jati na se tělo od svaté Bohorodice a vždycky

3. jenž jsi ukřižován byl, Kri - ste Bo - že náš,

4. je - den jsoucí ze Sva - té Tro - ji - ce,

5. spa - siž nás, spa - siž nás!

Následuje druhá malá ektenie.

Znovu kněz nebo diákon: **O**pět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

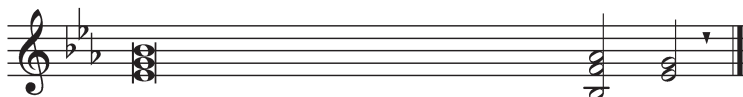
Věřící: **↓** **Hospodi, pomiluj.**

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodati (milostí) svou.

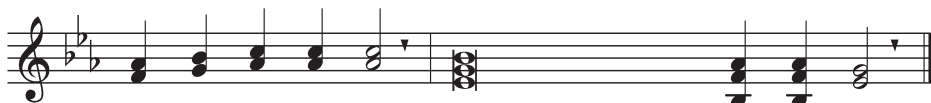
Věřící: **↑** **Hospodi, pomiluj.**

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: **Tobě, Hospodine.**

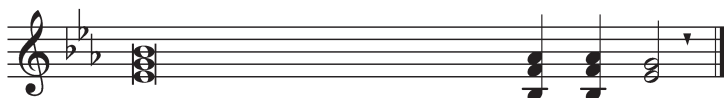
1. nesmrtelný, jenž jsi ráčil pro spasení na - še,

2. Pan-ny Ma - ri - e, i státi se bez proměny člo - vě - kem,

3. a smrtí svou smrt jsi po - třel,

4. s Otcem i Svatým Duchem spolu- sla - ve - ný,

Kněz: **N**eboť dobrotivý a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: **Amen.**

Věřící lid zpívá 3. antifonu
(je-li neděle či svátek, tak blahoslavenství):

Devatero blahoslavenství

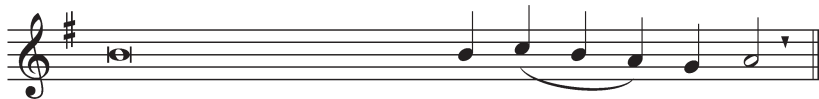
0. V Krá-lov - ství___ svém rozpomeň se na nás, Pa - ne,

0. až přijdeš v Krá - lov - - ství své.

1. Bla - ho - sla - ve - ní chu - dí du - chem,

1. neboť jejich jest Králov- ství ne - - be - ské.

2. Bla - ho - sla - ve - ní lka - jí - cí,

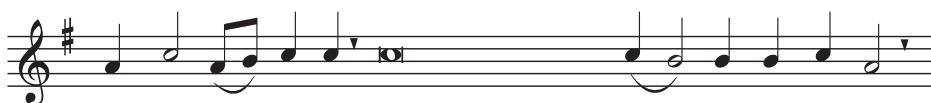
2. neboť oni po- tě - še - ni bu - dou.

3. Bla - ho - sla - ve - ní ti - - ší,

3. neboť oni dědic- tví ze - mě do - jdou.

4. Bla - ho - sla - ve - ní lačníci a žízníci po spra - ve - dl - nos - ti,

4. neboť oni na- sy - ce - ni bu - dou.

5. Bla - ho - sla - ve - ní mi - lo - srd - ní,

5. neboť oni smi- lo - vá - ní do - jdou.

6. Bla - ho - sla - ve - ní čis - té - ho srd - ce,

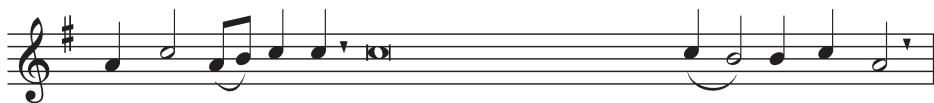
6. neboť oni Boha vi - dě - ti bu - dou.

7. Bla - ho - sla - ve - ní tvůrčové po - ko - je,

7. neboť oni synové Bo- ží slou - ti bu - dou.

8. Bla - ho - sla - ve - ní, kteří protivenství trpí pro spra - ve - dl - nost,

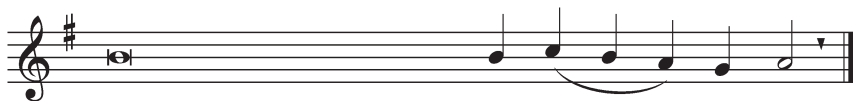
8. neboť takových jest Krá - lov - ství ne - bes - ké.

9. Bla - ho - sla - ve - ní jste, když vám zlořečiti budou a vás

pro - ná - sle - do - va - ti,

9. a lživě mluviti všechno zlé o vás kvů - - li mně.

10. Ra - duj - te se a ve - sel - te se,

10. neboť odplata vaše hojná jest na ne - - be - sích.

Malý vchod

Ze severních vrátek ikonostasu vychází při zpěvu 3. antifony průvod s evangeliem, jemuž předchází svíce. Toto vynášení evangelia představuje příchod Pána Ježíše a začátek jeho veřejného kázání. Svíce nesená před evangeliem zobrazuje sv. Jana Křtitele a Předchůdce Páně, jenž hlásáním pokání připravil cestu Spasiteli světa. Věřící při vchodu stojí s mírně skloněnou hlavou, obráceni k nesenému evangeliu.

Kněz nesoucí evangelium zvolá: Velemoudrost, povznesme se!

Hned poté se hlasitě zpívá:

»Pojďte, pokloňme se...«

Po »Pojďte, pokloňme se...« se zpívají tropary a kondaky z oktoichu a mineje. V chrámu, který je zasvěcen světcí (tj. nikoliv svátku Páně či Bohorodice) se končí zpěvem kondaku »Nezahanbitelná zastánkyně křesťanů«. Postup zpěvu troparů a kondaků viz v příloze (str. 55).

Varianta »Pojďte, pokloňme se...« pro neděli

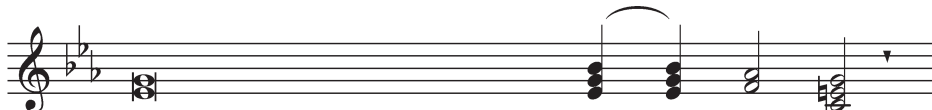
Zpívat pomalu, hlasitě, důrazně (staroruský „znamenný“ nápěv)

Jednoduchý nápěv na „Pojďte, pokloňme se...“

Ze 4. hlasu

(Místo předchozího nápěvu staroruského možno použít Gorazdův.)

1. Pojdte,	po - kloň - me se	▶▶▶▶▶
2. Jenž jsi vstal z mrtvých, Synu Boží,	spa - siž nás,	
3. Alleluja	al - le - lu ja,	
V. Ve svatých podivuhodný, Synu Boží,	spa - siž nás,	
B. Na přímluvy Bohorodice, Synu Boží,	spa - siž nás,	

V neděli se zpívají jen první tři sloky.

Ve všední den se místo druhé sloky zpívá řádek označený písmenem „V“.

Na svátky Bohorodice se místo druhé sloky zpívá řádek označený písmenem „B“.

Varianta „znamenného“ staroruského nápěvu (viz str. 19) pro všední den

Místo druhého notového řádku se zpívá toto:

Ve sva - tých po - di - vu - hod - ný, Sy - nu Bo - ží, spa - siž nás,

Na svátky Bohorodice se místo druhého notového řádku zpívá toto:

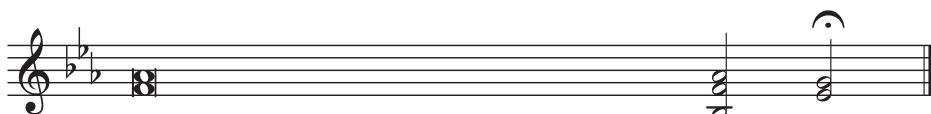

Na pří - mlu - vy Bo - ho - ro - di - ce, Sy - nu Bo - ží, spa - siž nás,

Po „Pojďte, pokloňme se...“ a dokončení zpěvu všech troparů a kondaků:

Následuje ohlas kněze: **N**eboť svatý jsi, Bože náš, a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

1.	a padněme před	Kri - stem!
2.	zpívající	to - bě:
3.	alle	lu - ja!
V.	zpívající	to - bě:
B.	zpívající	to - bě:

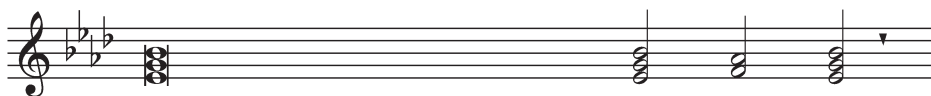
Není-li chrám zasvěcen svátku Páně nebo Bohorodice, pak zpěv troparů a kondaků v obvyklou neděli končí hymnem „Nezahanbitelná zastánkyně“.

Závěrečný kondak po »I nyní...«

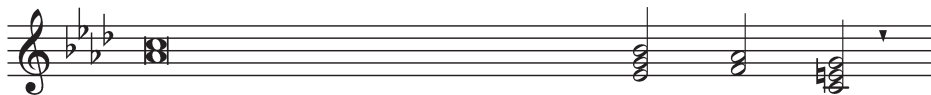
Z 6. hlasu

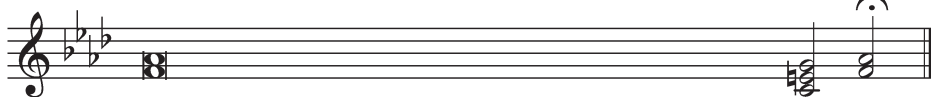
1.	Nezahanbitelná zastánkyně	křes - ta - nů,
2.	pospěš k	pří - mlu - vě,

1.	jistá prostřednice u Stvo-	ři - te - le,
2.	pros za nás	hor - li - vě,

1.	nepřeslechni prosebných hlasů	hříš - ní - ků,
2.	neboť ty, Boho-	ro - di - ce,

1.	ale předejdi, dobrotivá, ku pomoci nám, tebe věrně vzýva-	jí - cím;
2.	vždy ochraňuješ ty, kteří uctívají	te - be.

Trojsvatá píseň (tzv. trisagion)

1.-3. Sva - tý Bo - že, sva - tý sil - ný,

Sláva Otcí i Sy - nu i Sva - té - mu Du - chu,

Sva - tý ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

Na některé svátky se zpívá „Kterížkoli v Krista pokřtěni jste...“ (Viz na str. 59)

Trojsvatá píseň - druhá varianta

Panuje-li hlas: 2., 4., 6. nebo 8.:

1.-3. Sva - tý Bo - - že, sva - tý sil - - ný,

Sláva Otcí i Synu i Svatému Duchu,
i nyní i vždycky, až na věky věkův. A - men.

Sva - tý Bo - - že, sva - tý sil - - ný,

Střídají se dva nápěvy podle hlasu. Panuje-li hlas: 1., 3., 5. nebo 7.:

1.-3. sva - tý ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

i nyní i vždyc - ky, až na věky vě - kův. A - men.

Sva - tý Bo - že, sva - tý sil - ný,

sva - tý ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

1.-3. sva - tý — ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

Sva - tý — ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

sva - tý — ne - smr - tel - ný, smi - luj se nad ná - mi.

Po dokončení pěni „trisagionu“ praví kněz či diákon:

Pozor mějme!

Kněz (žehnaje lid): Pokoj všem.

Žalmista: I duchu tvému.

Kněz či diákon: Velemoudrost!

Prokimen

Žalmista čte prokimen z žalmu Davidova. Čte postupně jednotlivé verše a zpěváci po každém verši odpovídají zpěvním zopakováním prvního verše. Na závěr žalmista čte první verš do poloviny a zpěváci dozpívají druhou polovinu. V neděli se prokimen bere z oktoichu dle panujícího hlasu; ve svátek ze služby sváteční; ve všední den ze služby světcí, jenž má památku. Při zádušní službě se bere prokimen zádušní.

Čtení z apoštola

Kněz či diákon (po ukončení zpěvu prokimen): Velemoudrost!

Žalmista: Čtení z listu svatého apoštola ...

Např.: Čtení z listu svatého apoštola Pavla Korintským (nebo Římanům či Židům nebo Timoteovi apod. Případně: Čtení z prvního listu svatého apoštola Jana apod.) Nebo: Čtení ze skutků svatých apoštolů.

Kněz či diákon: Pozor mějme!

Žalmista čte epištolu.

Čtení úryvku z apoštolských listů začíná oslovením: „Bratři moji milí...“ „Milovaný synu Timoteji...“ „Miláčkové moji...“ nebo podobnými.

Čtení ze Skutků apoštolských začíná oslovením: „Ó Theofile...“

Kněz (po přečtení epištol): Pokoj tobě!

Žalmista:

Po přečtení apoštola se zpívá „alleluja“ (případně s příslušnými verši).

(Čtou-li se verše na alleluja, pak kněz či diákon dí: Velemoudrost!)

Věřící:

Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja,
al - - - - le - lu - ja!

Čtení z evangelia (což symbolizuje Kristovo kázání na hoře).

Kněz (diákon) zvolá:

Velemoudrost! Povznesme se a poslyšme
svaté evangelium!

Kněz žehná lidu: Pokoj všem.

Věřící:

I du - chu tvé - mu.

Kněz či diákon: **Q**d ... svaté evangelní čtení.

Věřící:

Sláva tobě, Pa - ne, slá - va to - bě!

Kněz (diákon): **P**ozor mějme! (A předčítá se úryvek z evangelia.)

Věřící po ukončení čtení znovu zpívají: Sláva tobě, Pane, sláva tobě!

Teď může být kázání, při němž věřící sedí.

Ektenie vroucí

Kněz (diákon): Rcceme všichni z celé duše a z celé mysli své rcceme!

Věřící: ↓

Ho - spo - di, po - mi - luj.

Kněz (diákon): Hospodine, Vševládce, Bože otců našich, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se!

Věřící: ↑

Ho - spo - di, po - mi - luj.

Kněz (diákon): Smiluj se nad námi, Bože, podle velikého milosrdenství svého, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se!

Věřící:

Ho - spo - di, po - mi - luj; Ho - spo - di, po - mi - luj;

Ho - spo - di, po - mi - luj.

Kněz (diákon): Ještě modlíme se za metropolitu našeho vladyku (jméno) [i za vladyku našeho (jméno)] a všechny naše bratry v Kristu.

Věřící: Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.

Kněz (diákon): Ještě modlíme se za bratry naše, kněžstvo, mnišské duchovenstvo a všechno bratrstvo naše v Kristu.

Věřící: **Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Ještě modlíme se za vlast naši a její představitele ve správě státní i ve vojsku, abychom životy své tiše a pokojně strávili ve všeliké zbožnosti a čistotě.

Věřící: **Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Ještě modlíme se za blažené a věčné paměti hodné jejich svatosti pravoslavné patriarchy, za zakladatele svatého chrámu tohoto [svatého monastýru tohoto] i za všechny pravoslavné dříve zesnulé otce i bratry, zde a všude jinde odpočívající.

Věřící: **Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Ještě modlíme se za ty, kteří přinášejí dary a kteří dobrodiní činí ve svatém a veledůstojném chrámě tomto, za přísluhující, zpívající a přítomný lid, očekávající od tebe velikých a hojných milostí.

Věřící: **Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.**

Kněz: **N**eboť milostivý a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

A - men.

Při službě za zesnulé pronáší se nyní zádušní ektenie (viz v příloze, str. 60).

Ektenie za katechumeny

Kněz (diákon): [**K**atechumeni, modlete se k Hospodinu!]

Věřící: ↓

Ho - spo - di, po - mi - luj.

Kněz (diákon): **V**ěrní, modleme se za katechumeny, aby Hospodin smiloval se nad nimi.

Věřící: ↑

Musical notation for the response 'Ho - spo - di, po - mi - - luj.' The melody is written on a single staff in 2/4 time, featuring a series of chords and a final melodic phrase with a fermata over the word 'luj'.

Ho - spo - di, po - mi - - luj.

Kněz (diákon): Aby je naučil slovu Pravdy.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Aby zjevil jim evangelium spravedlnosti.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Aby sjednotil je se svatou svou obecnou a apoštolskou Církví.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Spasiž je, smiluj se nad nimi, zastaň se jich a ochraňuj je, Bože, blahodátí svou.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Kněz (diákon): Katechumeni, skloňte hlavy své před Hospodinem!

Věřící (pomalu):

Musical notation for the response 'Před te - bou, Ho - spo - di - ne, před te - bou, Ho - spo - di - ne.' The melody is written on a single staff in 2/4 time, featuring a series of chords and a final melodic phrase with a fermata over the word 'ne'.

Před te - bou, Ho - spo - di - ne, před te - bou, Ho - spo - di - ne.

Kněz nahlas: **A**by i oni s námi velebili nejetěnější a velikolepé jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

Musical notation for the response 'A - men.' The melody is written on a single staff in 2/4 time, featuring a series of chords and a final melodic phrase with a fermata over the word 'men'.

A - men.

Dvě malé ektenie s dvěma modlitbami za věrné

Kněz (diákon): [**K**atechumeni, odejděte! Kdož jste katechumeny, vyjděte ven! Katechumeni, odejděte! Nikdo z katechumenů, nezůstávej zde!]
Věrní, opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící (pomalu): ↓

Kněz (diákon): Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí svou.

Věřící (pomalu): ↑

Diákon (kněz nikoliv): Velemoudrost!

Kněz: **N**eboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící (pomalu):

Kněz (diákon): Opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící (pomalu): ↓

Slouží-li diákon, pak následují ještě další čtyři prosby ektenie a věřící na ně odpovídají svižným zpěvem. Je-li kněz sám bez diákona, platí zde uvedený kratší postup.

Kněz (diákon): Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí svou.

Věřící (pomalu): ↑

Ho - spo - di, po - mi - - luj.

Diákon (kněz nikoliv): Velemoudrost!

Kněz: **A**bychom pod vládou tvou povždy chráněni, tobě slávu vzdávali, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

A - men.

Řád liturgie věrných

Cherubínská píseň

(Staroruský nápěv. Zpívá se pomalu, táhle)

1. Che - ru - bí - ny ta - je - mně, che - - - ru - bí - ny,
 che - ru - bí - ny ta - je - mně, che - - - ru - bí - ny
 ta - - je - mně před - - sta - vu - jí - ce,
 před - - sta - vu - jí - ce, a o - ži - vu - jí - cí
 a o - ži - vu - jí - cí Tro - ji - ci, a o - ži - vu - jí - cí
 a o - ži - vu - jí - cí Tro - ji - ci troj - sva - tou
 pí - seň pě - jí - ce, pí - seň pě - jí - ce,

všech - ny - - - ní, ny - - - ní svět - ské,
 všech - ny - - - ní, ny - - - ní svět - ské
 od - lož - me - - - - - če, pé - - - - - če.

Velký vchod

Duchovenstvo koná velký vchod, při němž se přenášejí důstojné dary (tj. víno v kalichu a chléb na diskose, připravené před liturgií při proskomidii, spolu s částčkami vyjmutými z prosfor za živé i zesulé). Dary se nesou slavnostním průvodem z žertveníku na svatý prestol. Předchází jim svíce.

Tento průvod představuje cestu Pána Ježíše s křížem na Golgotu a Jeho Ukřižování. Pronášeny jsou při tom modlitby za episkopát, duchovenstvo i za zakladatele chrámu, za jeho dobrodince, případně za ty, za něž se toho dne zvláště modlíme, za zesulé, za přítomné věřící a nakonec za všechny pravoslavné křesťany. Modlitby končí ohlasem rozhovoru Ježíše Krista na kříži s lotrem ukřižovaným po pravici: „...na vás a na všechny pravoslavné křesťany nechť rozpomene se Hospodin Bůh v Království svém...“

Velký vchod je jednou z nejposvátnějších součástí liturgie. Věřící při něm stojí se skloněnými hlavami, obráceni vždy k přenášným darům. **Duchovní hlasitě pronáší dvě modlitby velkého vchodu; věřící po každé z nich jedenkrát zazpívají: „Amen.“** Nakonec představený žehná přítomnému lidu kalichem.

A - men. (2x)

Druhá část Cherubikonu

Když kněz požehnal kalichem shromážděnému lidu a ubírá se s důstojnými dary přinášeného chleba a vína do oltáře, kde budou později posvěceny, věřící zpívají toto dokončení Cherubínské písně:

2. A - by - chom při - ja - li Krá - - - le ___ všech,
 an - děl - ský - mi řá - dy ne - - - vi - di - tel - ně
 se slá - vou do - pro - vá - - ze - né - ho, ve slá - vě ne - se - né - ho.
 Al - le - lu - ja, al - - - le - lu - ja,
 al - le - lu - - ja, al - - - le - lu - ja,
 al - le - lu - ja, al - - le - lu - ja, al - - le - lu - ja.

Kněz požehná světloňši, který pak odchází a odnáší svíce.

Položení chleba a kalicha na svatý prestol zobrazuje snímání Pána s Kříže a uložení mrtvého těla Kristova do hrobu. Někde se poté zavírá královská brána a zatahuje oltářní opona, což symbolicky znázorňuje uzavření vchodu hrobky velkým kamenem.

Následuje první prosebná ektenie

Kněz či diákon: oplňme modlitbu naši k Hospodinu.

Věřící: ↓

Za předložené důstojné dary k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑

Za svatý chrám tento a za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázní Boží k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí (milostí) svou.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Abychom celý den dokonale, svatě, pokojně a bez hříchu strávili, Hospodina prosme.

Věřící: ↓

Za anděla pokoje, věrného vůdce, ochránce duší a těl našich, Hospodina prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za odpuštění a prominutí hříchů a poklesků našich Hospodina prosme.

Věřící: ↓ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za to, co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa Hospodina prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Abychom ostatní čas života svého v pokoji a pokání skončili, Hospodina prosme.

Věřící: ↓ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za křesťanské skonání života našeho, bez bolesti, bez zahanbení, v pokoji a za dobré zodpovídání se na hrozném soudu Kristově prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavné Vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie, se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhu i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící (pomalu):

Kněz se tiše modlí k Bohu Otci za přijetí našich modliteb a obětí, za sestoupení blahodati Ducha Svatého na shromážděný lid a končí ohlasem:

Slitovností jednorozeného Syna tvého, s nímž veleben jsi s přesvatým, blahým a oživujícím Duchem tvým, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

Kněz: Pokoj všem.

Věřící:

I du - chu tvé - mu.

Diákon: Milujme druh druhá, abychom jednomyslně vyznávali.

Věřící:

Ot - ce i Sy - na i Sva - té - ho Du - cha, ↓

Tro - ji - ci jed - no - byt - nou a ne - roz - díl - nou.

Diákon: (Dvěře, dvěře!) Pozor mějme k velemoudrosti!

Žalmista recituje Niceo-cařihradský symbol víry (ostatní spolu s ním):

Věřím v jednoho Boha, Otce, Věvládce, Stvořitele nebe a země, všeho viditelného i neviditelného.

I v jednoho Pána, Ježíše Krista, Syna Božího, jednorozeného a z Otce zrozeného přede všemi věky. Světlo ze Světla, Boha pravého z Boha pravého, rozeného, nestvořeného, jednobytného s Otcem, skrze něhož vše učiněno bylo. Jenž pro nás lidi a pro naše spasení sestoupil s nebe, vtělil se z Ducha Svátého a Marie Panny a člověkem se stal. Jenž za nás ukřižován byl pod Pontským Pilátem, trpěl a pohřben byl. A třetího dne vstal z mrtvých podle Písem. Vystoupil na nebesa a sedí po pravici Otce. A znovu přijde se slávou soudit živé i mrtvé; jeho království nebude mít konce.

I v Ducha Svatého, Pána, oživujícího, jenž z Otce vychází a s Otcem i Synem spolutěn a spoluoslovován jest a mluvil skrze proroky.

I v jednu svatou, obecnou a apoštolskou Církev.

Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých a život věku budoucího. Amen.

Diákon: Stůjmež pevně, stůjmež s bázní, pozor mějme a v pokoji přinesme svatou oběť!

Věřící (pomalu):

Milost pokoje, o - běť chvá - ly.

Kněz, žehnaje lid:

Blahodat' Pána našeho Ježíše Krista a láska Boha Otce a účastenství Svatého Ducha budiž se všemi vámi.

Věřící:

I s du - chem tvým. —

Kněz: Vzhůru srdce!

Věřící:

Má - me — k Pá - nu.

Kněz: Vzdávějme díky Hospodinu!

Věřící (pomalu):

Dů - stoj - no a spra - ved - li - vo jest kla - ně - ti se

Kněz: itěznou píseň zpívajíce, volajíce, hlásající a pravíce:

*Věřící lid pomalu zpívá:**Z hlasu 3.*

1. Svatý, sva - tý, sva - tý
 2. Plná jsou nebesa i ze - mě slá - vy tvé!
 3. Požehnaný, jenž se běře ve jmé - nu Pá - ně!

Kněz pronáší ustanovující věty tajemné večere:

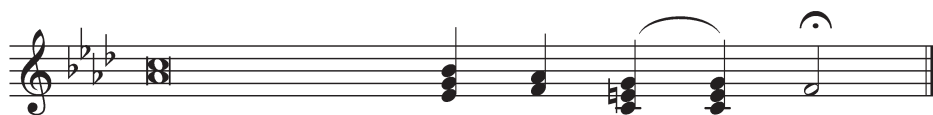
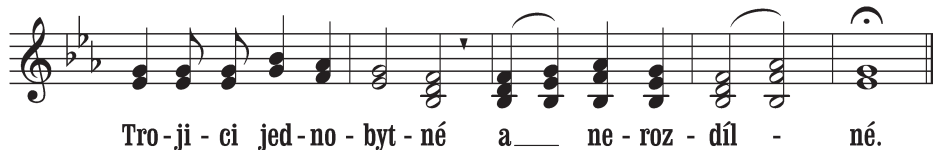
Vezměte, jezte, to jest Tělo mé, kteréž za vás lámáno jest na odpuštění hříchů.

Věřící při slovech tajemné večere sklánějí hlavy.

Kněz: ijte z něho všichni, to jest Krev má Nového zákona, která se za vás a za mnohé vylévá na odpuštění hříchů.

Kněz pozdvihuje obětované důstojné dary:

Provoje z tvého tobě přinášíme pro vše a za vše.

1. Ho-	spo - din	zá - stu - pů.
2. Hosanna	na vý - so -	stech!
3. Hosanna	na vý - so -	stech!

Věřící:**Věřící (pomalu):**

Věřící lid zpívá třikrát či déle – co nejpomaleji:

Z 6. hlasu

Tebe o - pě - vá - me, tobě dobro- ře - čí - me, ►►►

Epiklese. Kněz tiše vzývá Boha Otce, aby seslal Ducha Svatého na nás a na předložené důstojné dary. Nyní jsou obětované chléb a víno tajemně proměňovány na přečistě a svaté Tělo Kristovo a drahocenu a svatou Krev Páně.

Tuto liturgickou a nekrvavou službu přinášíme i za ty, kteří u víře zesnuli, za všechny svaté i za každou duši spravedlivou, u víře skončivší.

Tento okamžik liturgie symbolicky představuje Kristovo Vzkříšení z mrtvých.

Kněz přijav kadidelnici, praví hlasitě:

vlastě za nejsvětější, nejčistší, nejblahoslovenější a slavnou Vládkyni naši, Bohorodici a vždycky Pannu Marii.

Věřící lid pomalu zpívá hymnus »Jest vpravdě důstojno«:

Z 2. hlasu

1. Jest	vprav - dě	dů - stoj - no,	►►►
2. vždy blahoslave-	nou a	pře - čis - tou	
3. Tebe nad cheru-	bí - ny	ctě - něj - ší,	
4. bez porušení Boha Slovo	po - ro - div	- ší,	

Kněz: Nejprve rozpomeň se, Hospodine, na metropolitu našeho vladyku (jméno) [i na vladyku našeho (archi-) episkopa (jméno)] a zachovej ho [je] svaté Církvi své v pokoji, neporušeného [neporušené], počestného [počestné], zdravého [zdravé], dlouho žijícího [žijící] a řádně hlásajícího [hlásající] slovo pravdy tvé.

Věřící: I na všechny. (I na všechny a na vše.)

tobě děkujeme, ó Pa - ne, a modlíme se k tobě, Bo- že náš.

Při velkých svátcích se místo »Jest vpravdě důstojno« zpívá jiný hymnus přesv. Bohorodici (bývá uveden ve službě svátku) a zpívá se po celé posváteční období až do opuštění svátku.

Při liturgii sv. Basila Velikého se zpívá „Všechno stvoření“ (viz příloha str. 62).

Kněz při zpěvu „Jest vpravdě důstojno“ vzpomíná svaté, modlí se za zesnulé pravoslavné křesťany, za duchovenstvo, za Církev i za celý svět. Posléze se modlí za pravoslavné bratry a sestry ještě na zemi žijící, za všechna města a země, za cestující, nemocné, trpící, za dobrodince naše.

1. blahoslaviti tebe,	Bo - ho - ro - di - ci,
2. Matku	Bo - ha na - še - ho.
3. a nad serafíny bez přirov-	ná - ní slav - něj - ší
4. pravou Bohorodici	ve - le - bí - me.

I na všech - ny, i na všech - ny, i na všech - ny.

Kněz: **A** dej nám jedněmi ústy a jedním srdcem slaviti a opěvovati nejuctívanější a velikopé jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

Kněz se obrací k lidu a žehnaje mu, dí hlasitě: **A** milost velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista budiž se všemi vámi.

Věřící:

Druhá prosebná ektenie

Kněz nebo diákon: **V**zpomenuvše na všechny svaté, opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↓

Za přinesené a posvěcené drahocenné Dary k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑

Aby lidumilný Bůh náš, přijav je na svatý nadnebeský a duchovní oltář svůj jako příjemnou vůni duchovní, seslal nám Božskou blahodať a dar Svatého Ducha, modleme se.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Věřící: ↑ **Hospodi, pomiluj.**

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodati (milostí) svou.

Věřící: ↓ **Hospodi, pomiluj.**

Abychom celý den dokonale, svatě, pokojně a bez hříchů strávili, Hospodina prosme.

Věřící: ↓

Za anděla pokoje, věrného vůdce, ochránce duší a těl našich, Hospodina prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za odpuštění a prominutí hříchův a poklesků našich Hospodina prosme.

Věřící: ↓ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za to, co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa Hospodina prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Abychom ostatní čas života svého v pokoji a pokání skončili, Hospodina prosme.

Věřící: ↓ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Za křesťanské skonání života našeho, bez bolesti, bez zahanbení, v pokoji a za dobré zodpovídání se na hrozném soudu Kristově prosme.

Věřící: ↑ **Dejž, ó Pane!** (Dejž, Hospodine.)

Sjednocenost ve víře a účastenství Ducha Svatého vyprosilvše, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící pomalu:

To - bě, Ho - spo - di - ne, to - bě, Ho - spo - di - ne.

Kněz: učin' nás hodny, Vládce, abychom s důvěrou a neodsouzeně směli vzývati tebe, nebeského Boha Otce a říkati:

Všechn přítomný lid zpívá:

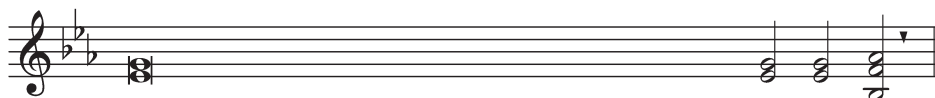
Otče náš, jenž jsi na nebe - sích, posvěť se jméno tvé, ↓

přijď krá - lov - ství tvé; buď vůle tvá jako v nebi,

tak i na ze - mi, chléb náš vezdejší dejž nám dnes

a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme vinní - kům na - šim,

a nevod' nás v po - ku - še - ní, ale zbav nás od zlé - ho.

Kněz: Neboť tvé jest království, moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

A - men.

Kněz žehناه lid: Pokoj všem!

Věřící:

I du - chu tvé - mu.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící (pomalu):

Před te - bou, Ho - spo - di - ne, před te - bou, Ho - spo - di - ne.

Kněz: Blahodati a slitovností i lidumilností jednorozeného Syna svého, s nímž blahosloven jsi, spolu s přesvatým, blahým a oživujícím Duchem svým, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící (co nejpomaleji):

A - men, a - men, a - men.

Kněz pozdvihuje Tělo Kristovo, volaje: Pozor mějme! Svaté svatým!

* Личе, свѣтъ
Твое еси
Господи Боу

* Лице ѣз автъ
Паче те
еси Господи
Боу

Věřící:

Je - den sva - tý, je - den Pán, Je - žíš
Kris - tus k slá - vě Bo - ha Ot - ce. A - men.

Věřící zpívají zpěv ke svatému přijímání, KINONIKON, jak se to náleží dle dne v týdnu, nebo dle svátku či památky slaveného svatého (nedělní viz v příloze, str. 56). Pak se mohou číst např. modlitby před svatým přijímáním.

Kněz mezitím rozlamuje posvěceného Beránka,
čili Tělo Kristovo, a přijímá.

Před svatým přijímáním věřících se otevírá královská brána, kněz (nebo diákon) stane s kalichem ve svatých dveřích (*symbolika příchodu uzkríšeného Krista k učedníkům*), pozdvihuje kalich se přečistými Tajinami a zvolá:

bázní Boží (s láskou) a u víře přistupte!

Věřící:

Požehnaný, jenž se běře ve jmé - nu Pá - ně.
Bůh jest Hos - po - din a zje - vil se nám.

Věřící, kteří jsou připraveni ke svatému přijímání, přistupují blíže, shromažďují se pod solejí před knězem připraveným podávat svaté Tajiny všem řádně (pokáním, půstem, modlitbou a dobrými skutky) připraveným pravoslavným křesťanům. Přijímající musí být v kanonické jednotě s naší pravoslavnou církví a mít od svého zpovědníka požehnání přijímat drahocenné Tělo a Krev Kristovy.

Poté se pod kalichem společně jedním hlasem modlí poslední a hlavní modlitbu před svatým přijímáním (žalmista ji pomalu a výrazně předřkává):

ěřím, Pane, a vyznávám, že jsi ty vpravdě Kristus, Syn Boha živého, jenž jsi přišel na svět spasit hříšníky, z nichž první jsem já. Věřím také, že toto jest samo přečisté Tělo tvé a toto jest sama drahocenná Krev tvá; i modlím se proto k tobě: Smiluj se nade mnou a odpusť mně hříchy mé úmyslné i neúmyslné, jichž slovem či skutkem, vědomě i nevědomě jsem se dopustil, a učíš mne hodným neodsouzeně přijmouti přečisté tvé Tajiny na odpuštění hříchů a k životu věčnému.

A dále: Za účastníka večere své tajemné, Synu Boží, přijmiž mne dnes; neboť nezjevím tajemství nepřátelům tvým, aniž políbění tobě dám jako Jidáš, ale jako onen lotr vyznávám tebe: Rozpomeň se na mne, Pane, v království svém. Aby nebylo mně v soud nebo zatracení přijímání svatých tvých Tajin, ó Pane, ale k uzdravení duše i těla.

Po modlitbě kněz podává věřícím, kteří jednotlivě přistupují s rukama zkříženýma na prsou, svaté Tajiny a každému hlásá: „Přijímá služebník Boží (jméno) drahocenné a svaté Tělo a Krev Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista na odpuštění hříchů a k životu věčnému.“

Věřící přistupují jeden po druhém, pohybují se pomalu a klidně, u kalicha se už neklaní ani nekřížují, ale drží ruce na prsou. Při přijímání dostatečně otevřou ústa a mírně zakloní hlavu, aby jim kněz mohl podat na posvátné lžičce drahocenné Tělo a Krev Páně. Přijímání se musí dít v klidu, s hlubokou úctou k Pánu Ježíši, přítomnému ve svatých Tajinách, a s velikou opatrností. Pokud kněz nemá pomocníka, který při přijímání drží pod lžičkou liturgický ubrousek (iliton) a každému jím pak zlehka osuší ústa, tak si sám věřící těsně před přijímáním opatrně vezme volný konec ilitonu, který kněz drží spolu s kalichem, a přidržuje si jej pod ústy; nakonec si jím zlehka osuší rty. Po osušení úst věřící políbí podstavec kalicha a ihned poodstoupí od kalicha, pak se teprve pokřížuje a odchází, aby po přijímání snědl kousek prosfory a případně vypil doušek zředěného vína. Všichni, kteří se pohybují poblíž kněze podávajícího svaté přijímání, musí dbát na to, aby se chovali obezřetně, nevrátili nějakým prudkým pohybem do kněze či do kalicha apod.

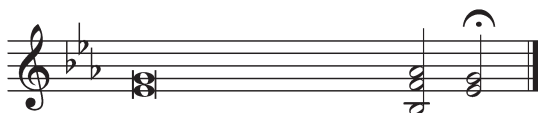
Ať mají všichni na paměti, že se jedná o nejposvátnější součást a duchovní vrchol Božské liturgie, při němž se nejen duchovně, ale i tělesně spojujeme s naším Bohem. I ti, kteří se z jakýchkoliv důvodů nezúčastní svatého přijímání, jsou posvěcováni skrze svou přítomnost při této tajemné události.

Sbor zpěváků nebo věřící, kteří zrovna nepřijímají, v celém průběhu podávání svatého přijímání pomalu zpívají, stále opakujíce:

Tělo Kristovo při - jmě - te, z pramene nesmrtelnosti o - kus - te.

Když poslední věřící přijme svaté Tělo a drahocennou Krev našeho Spasitele Ježíše Krista, ukončuje se toto písní chvalozpěvem:

Alleluja, alleluja, alle - lu - ja. ➡

Kněz, žehnaje shromážděnému lidu, praví:

pasiž, Bože, lid svůj

a požehnej dědictví svému.

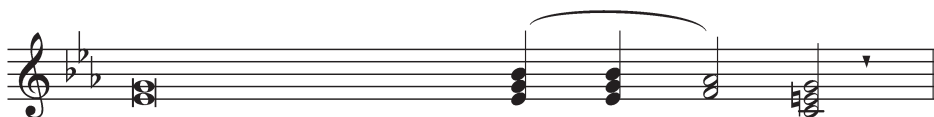
Věřící zpívají pomalu:

Z 8. hlasu

1. Viděli jsme svět-	lo	pra	-	vé,	➡➡➡➡
2. našli jsme ví-	ru	pra	-	vou,	
3. neboť ta spa-	si	-	la	nás,	

Kněz, odnášeje kalich, zvolá: **V**ždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

1. Ať naplněna jsou	ú - sta	na - še	➡➡➡➡
2. a chválením tebe, ó	Pa -	- ne,	
3. účastníci se svatých tvých	Bož -	- ských,	
4. Zachovej nás v posvě-	ce -	ní svém,	
5. Alleluja,	al - le - lu - ja,		

Po svatém přijímání věřících kněz odnáší kalich se svatými Tajinami do oltáře. Diákon má v tuto chvíli u prestolu přednášet následující paschální písně, které však může hned po dokončení „Alleluja“ zazpívat žalmista:

Vzkříšení Kristovo spatřivše, pokloňme se svatému Pánu Ježíši, jedinému bezhříšnému. Kříží tvému klaníme se, Kriste, a svaté vzkříšení tvé opěváme a slavíme, neboť ty jsi Bůh náš, kromě tebe jiného neznáme a jméno tvé vzýváme. Pojdte, všichni věrní, pokloňme se svatému Kristovu vzkříšení, neboť hle, skrze kříž přišla radost celému světu. Vždycky blahořečíte Pánu, opěváme vzkříšení Jeho, neboť ukřížování přetrpěv, svou smrtí smrt zničil.

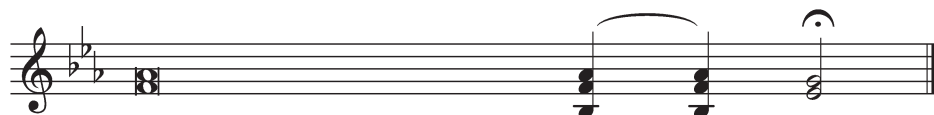
Skvěj se, skvěj se, nový Jerusaleme, neboť září na tobě sláva Hospodino! Plesej nyní a vesel se, Sione! Ty pak, přečistá Bohorodice, ozdob se slávou ze vzkříšení Toho, jehož jsi porodila!

Ó, Pascho veliká a nejposvátnější, Kriste! Ó, Moudrosti a Slovo Boží a Sílo! Daruj nám opravdověji tebe přijímat v bezvečerném dni království tvého.

1.	přijali jsme Du-	cha	ne -	be -	ské -	ho,
2.	nerozdílné Troji-	ci	kla -	ní -	me	se,
3.	neboť	ta	spa -	si -	la	nás.

Věřící: Amen. (*Jedná se tu o symbol Kristova nanebevstoupení.*) Ze 4. hlasu

1.	opěvováním	slá -	vy	tvé
2.	že jsi uznal nás za	hod -	né	
3.	nesmrtelných a oživujících	Ta -	jin.	
4.	abychom po celý den učili se	prav -	dě	tvé.
5.	alle-	lu	-	ja.

Ektenie po svatém přijímání

Povznesme se! Přijavše Božské, svaté, přečisté, nesmrtelné, nebeské a oživující strašné Tajiny Kristovy, důstojně děkujeme Hospodinu.

Věřící: ↓

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodátí (milostí) svou.

Věřící: ↑

Celý den dokonalý, svatý, pokojný a bezhříšný vyprosivše, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme!

Věřící:

Kněz: **N**eboť tys posvěcení naše, a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící:

Kněz: dejděme v pokoji.

Věřící:

Kněz nebo diákon: **K** Hospodinu modleme se.

Věřící:

Kněz se modlí se zaambonovou modlitbu:

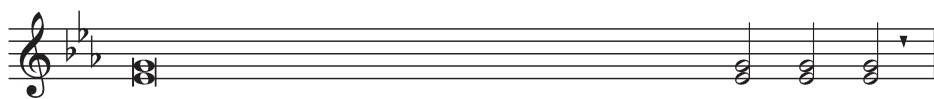
Hospodine, jenž blahoslovíš ty, kdož dobrořečí tobě, a posvěcuješ ty, kdož doufají v tebe, spasiž lid svůj a požehnej dědictví svému, zachovej plnost církve své, posvěť ty, kdož milují krásu domu tvého, proslav je Božskou mocí svou, a neopouštěj nás, doufající v tebe. Uděl pokoj světu svému, církvím svým, kněžím, vlasti naší a všemu lidu svému. Neboť všeliké dání dobré a každý dar dokonalý shůry jest, sestupující od tebe, Otce světél, a tobě chválu, díky a úctu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

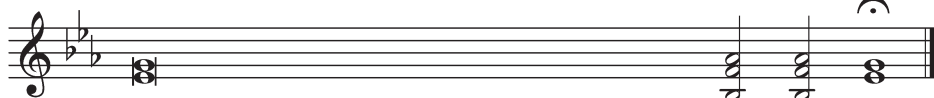
Zde může být vsunuta pobožnost, panychida či posvěcení nějaké věci.

Věřící: Budiž jméno Hospodinovo blahosloveno... (*Třikrát*)

Budiž jméno Hospodinovo blahosloveno od nyní až na vě - ky.

Budiž jméno Hospodinovo blahosloveno od nyní až na vě - ky.

Nyní je možno číst žalm 33. / 34. a rozdávat antidor.

Blahoslaviti budu Hospodina každého času, budiž vždycky chvála jeho v ústech mých. Hospodinem se chlubiti bude duše má, ať to slyší pokorní a zaradují se. Velebte Hospodina se mnou, jeho jméno společně vyvyšujeme. Vzýval jsem Hospodina a vyslyšel mne, a ode všech soužení vysvobodil mne. Přistupte k němu a osvětlení budete, vaše tváře nebudou zahanbeny. Tento ubožák volal a Hospodin ho vyslyšel, ze všech jeho soužení ho zachránil. Anděl Hospodinův se vyzbrojí, aby držel hlídku okolo těch, kdož se *Boha* bojí, a bude je bránit. Okuste a vizte, jak dobrý jest Hospodin. Blažený člověk, který v něho skládá naději. Mějte bázeň před Bohem všichni svatí jeho, neboť nic neschází těm, kdož se ho bojí. Boháči budou strádat a hladovět, ale těm, kdož hledají Hospodina, nic dobrého nebude scházet. Přistupte, dítko, naslouchejte mi, poučím vás o bázni Boží. Člověk, který je žádostiv života a touží po dobrých dnech, *takový nechť* zdržuje jazyk svůj od zla a jeho ústa nechť nemluví lstivě; *ať* odvrátí se od zla a činí dobro, hledá mír a následuje jej. Zraky Hospodinovy *upřeny jsou* na spravedlivé a jeho sluch na modlitbu jejich. Tvář Hospodinova však *s hněvem se obrací* proti těm, kdo páší zlo, aby vyhlazena byla se země památka jejich. Volají spravedliví a Hospodin jim naslouchá, a ze všech soužení jejich je vytrhuje. Blízko jest Hospodin *těm, kteří jsou* srdce zkroušeného, a zachraňuje pokorné duchem. Mnohá jsou soužení spravedlivých, ale Hospodin je ze všech vysvobodí. Opatruje Hospodin všechny kosti jejich, ani jediná z nich nebude zlámána. Bídna je smrt hříšníků; ti, kteří nenávidí spravedlivého, chybují. Vysvobodí Hospodin duše služebníků jeho, nechybují ti, kteří v něho doufají.

Kněz žehná lid: **P**ožehnání Hospodinovo na vás, blahodati a lidumilností jeho, vždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

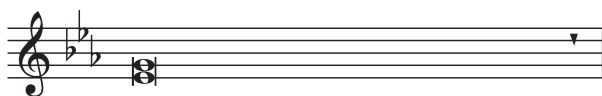
Věřící:

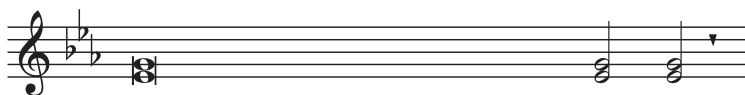
A - men.

Kněz: **S**láva tobě, Kriste Bože, naděje naše, sláva tobě!

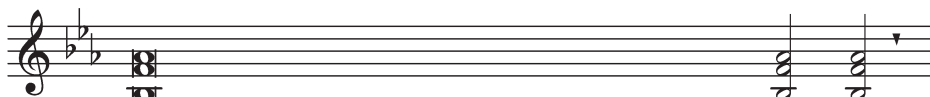
Věřící:

Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu,

i nyní i vždycky, až na věky věkův. A - men.

Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, po- mi - luj.

Po - žeh - nej!

Kněz vychází před svaté dveře s naprestolním křížem a pronáší propuštění, žehnaje lid:

(Vstavši z mrtvých) **K**ristus, pravý Bůh náš, na přímluvy přečisté Matky své, svatých slavných a všechvalných apoštolů, svatého otce našeho Jana Zlatouštího, arciepiskopa cařihradského, svatých ... *(jejichž jest chrám tento a jejichž památku dnes slavíme)* i svatých spravedlivých bohorodičů

Jáchyma i Anny, i všech svatých, nechť smiluje se nad námi a spasí nás jako blahý a lidumil.

Věřící: Amen.

Kněz nyní může mít závěrečnou promluvu či oznamovat, co má vstoupit ve známost. Někde na závěr liturgie věřící přistupují ke knězi, aby pro požehnání políbili svatý kříž; jinde kněz rozdává antidor.

Po propuštění mohou hned následovat děkonné modlitby po svatém přijímání.

Přílohy

Poznámka o postupu zpěvu troparů a kondaků po „Pojďte, pokloňme se...“

Po »Pojďte, pokloňme se...« (str. 19) se zpívají tropary a kondaky z oktoichu a mineje. Nejprve se zpívají všechny tropary a potom všechny kondaky. V neděli se začíná zpěvem ❶ nedělního troparu z oktoichu dle panujícího hlasu. Pak se zpívá ❷ tropar světcí, jemuž je zasvěcen chrám, a poté ❸ tropar světcí, který má toho dne památku. Ihned nato se zpívají kondaky ve stejném pořadí jako tropary: ❹ nedělní kondak z oktoichu, ❺ kondak chrámu a ❻ kondak světcí dne. V chrámu, který je zasvěcen světcí nebo svátku Páně (nikoliv Bohorodici) se končí zpěvem ❼ kondaku »Nezahanbitelná zastánkyně křesťanů«. (O českých knížkách s tropary a kondaky viz doslov, str. 70.)

Je-li v neděli svátek — světec s bděním: ☩ a v některých případech i u příležitosti památky světce s polyjelejem: ✚ — vynechává se tropar a kondak světcí, jemuž je zasvěcen chrám.

Velké svátky: ☩ - je-li svátek Páně z dvanáctera, zpívá se jen tropar a kondak svátku (i když případně na neděli). Případně-li na neděli svátek Bohorodice z dvanáctera, zpívá se před troparem svátku nejprve nedělní tropar z oktoichu dle panujícího hlasu, a podobně i nedělní kondak před kondakem svátku. Případně-li bohorodičný svátek jiný den, zpívá se jen tropar a kondak svátku.

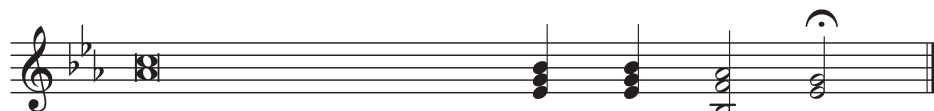
Je zvykem před kondakem, který je předposlední v pořadí, zpívat »Sláva...« a před posledním kondakem »I nyní...«

Zpěv »Sláva...« »I nyní...«

Ze 4. hlasu – stichirového

Sláva Otcí i Synu i Sva- té - mu Du - chu.

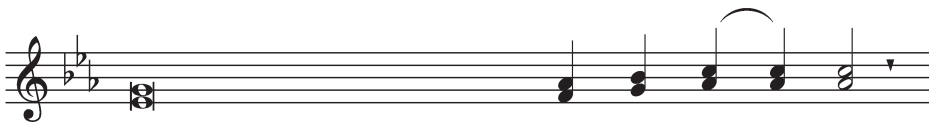

I nyní i vďycky, až na věky vě kův. A - men.

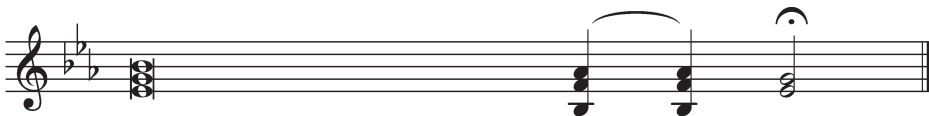
Zpěv ke svatému přijímání – KINONIKON

Z 1. hlasu

Zpívá se, když přijímá kněz, viz str. 46.

1. Chvalte Hospodina všechna stvo-	ře - ní ne - be - ská,	↓
2. Chvalte ho všichni an-	dě - lé je - ho,	
3. Chvalte ho slun-	ce i mě - síc,	
4. Ať všechno stvoření chválí jméno	Ho - spo - di - no - vo,	
5. Chvalte Hospodina	všich - ni na ze - mi:	
6. králové země a	všech - ny ná - ro - dy,	
7. jinoši a panny,	star - ci s dí - ka - mi,	
8. neboť nejvyšší je jméno jeho	Je - di - né - ho,	
9. Alleluja,	al - le - lu - ja,	

1. chvalte ho na vý-	sos - tech!
2. chvalte ho všechny zástupy	je - ho!
3. chvalte ho všechny hvězdy dávající	svět - lo!
4. neboť on pravil a vše	vznik - lo.
5. zvířata, havět a okřídlené	ptac - tvo;
6. vladaři a všichni soudcové	zem - ští;
7. ať chválí jméno Hospo-	di - no - vo,
8. oslavování jeho koná se na nebi i	na ze - mi!
9. alle-	lu - ja.

Možno takto zpívat každou neděli. (Ze žalmu 148.)

Typikon umožňuje zpívat stejný nedělní zpěv ke svatému přijímání, ať už panuje jakýkoliv hlas. (Jistě je však možno dle zavedené praxe *Lidového sborníku* střídát tyto zpěvy dle panujícího hlasu.)

Zpěvy k nedělnímu svatému přijímání (složené z výběru ze žalmů) dle panujícího hlasu (podobně gorazdovské praxi) najdete zařazené do nového vydání notové brožury s výběrem z oktoichu pro nedělní liturgii.

Řecká ektenie

*V instruktážních nápěvech je uvedena jako ektenie „makedonská“
(resp. dle nahrávky z monastýru Bohorodice Eleusa).*

И - мнѣ.
А - мен.

1 Го - спо - ди, по - мѣ - - - - лѣй.
По - дѣй, Го - спо - ди.
Но - спо - ди, ро - ми - - - - луй.
Dejž, ó Но - - - - spo - di - ne.

2 Го - спо - ди, по - мѣ - лѣй.
По - дѣй, Го - спо - ди.
Но - спо - ди, ро - ми - луй.
Dejž, ó Но - spo - di - ne.

3 Го - спо - ди, по - мѣ - - - - лѣй.
Но - spo - ди, ро - ми - - - - луй.

4 Го - спо - ди, по - мѣ - - - - лѣй.
Но - spo - ди, ро - ми - - - - луй.

5 Го - спо - ди, по - ми - - - - - лѣи.
Ho - spo - di, po - mi - - - - - luj.

6 Го - спо - ди, по - ми - - - - - лѣи.
Ho - spo - di, po - mi - - - - - luj.

Při velké ektenii (na začátku liturgie) se nyní vracíme zpět k č. 1.

Пре - свѣ - та - ѧ Го - ро - ди - це,
Pre - sva - tá _____ Vo - ho - ro - di - ce,

спа - - - си _____ насъ.
spa - - - siž _____ nás.

Те - бѣ, _____ Го - - - спо - - - ди.
To - bě, _____ Ho - - - spo - di - ne.

ѧ - - - минь.
A - - - men.

„Kteřížkoli v Krista pokřtěni jste...“

Verš z listu sv. apoštola Pavla Galatským (3,27).

Zpívá se místo trojsvaté písně (viz str. 22) při sváteční liturgii v tyto dny: na Lazarovu sobotu, na Velkou sobotu, ve dny světlého týdne, na Padesátnici, na Narození Kristovo a na Zjevení Páně.

1.-3. Kte - říž - ko - li v Kris - ta po - křtě - ni jste,

1.-3. Kri - sta_ jste_ o - blék - li. Al - le - lu - - - ja.

4. Sláva Otc i Sy - nu i Sva - té - mu Du - chu,

5. i nyní i vždyc - ky, až na věky vě - kův. A - men.

6. Kri - sta_ jste_ o - blék - li. Al - le - lu - - - ja.

Při službě za zesnulé se po vroucí ektenii (str. 27) vkládá ektenie zádušní:

Smiluj se nad námi, Bože, podle velikého milosrdenství svého, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se.

Věřící zpívají zádušní „Hospodi, pomiluj“:

Ho - spo - di, po - mi - luj; Ho - spo di, po - mi - luj; Hos - po - di, po - mi - - - - luj.

Ještě modleme se za pokoj duší zesnulých služebníků Božích (*jména*), i aby jim prominut byl všeliký hřích úmyslný i neúmyslný.

Věřící: *Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.*

Aby Hospodin Bůh umístil duše jejich tam, kde spravedliví odpočívají.

Věřící: *Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.*

O milost Boží, království nebeské a odpuštění hříchů jejich u Krista, nesmrtelného Krále a Boha našeho prosme.

Věřící:

Dejž, ó Pa - ne.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící:

Ho - spo - di, po - mi - luj.

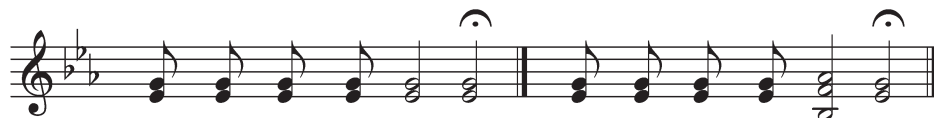
Kněz říká modlitbu za zesnulé: Bože duchů i všelikého těla...

Nahlas: **N**eboť ty jsi vzkříšení i život a pokoj zesnulých služebníků svých (jména), Kriste Bože náš, a tobě chválu vzdáváme s bezpočátečným Otcem tvým a přesvatým i blahým a oživujícím tvým Duchem, nyní i vždycky, až na věky věkův.

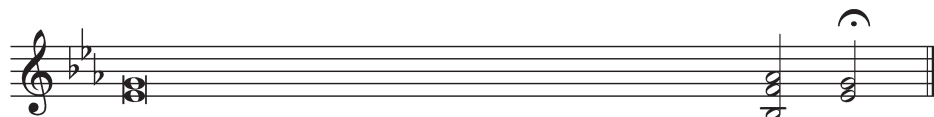
Věřící: Amen.

Velice jednoduchý starobylý nápěv pro ektenie:

1. Ho - spo - di, po - mi - luj. 2. Ho - spo - di, po - mi - luj.

Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, po - mi - luj.

To - bě, Ho - spo - di - ne.

Dejž, ó Pa - ne.

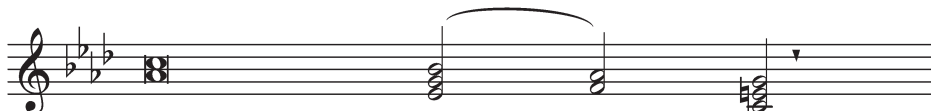
Dejž, ó Pa - ne.

Při liturgii sv. Basila se místo »Jest vpravdě důstojno« pomalu zpívá:

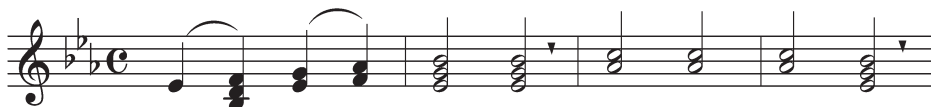

1. Všechno stvo-	ře	-	ní,	»»»»➔
2. blahodátí obda-	ře	-	ná,	
3. z níž Bůh se	vtě	-	lil	
4. neboť On lů-	no		tvé	
5. Všechno stvo-	ře	-	ní	

1. a lidské po-	ko	-	le	-	ní	»»»»➔
2. a ráji	du	-	chov	-	ní,	
3. před všemi	vě				ky	
4. a ú-	tro	-	bu		tvou	
5. blahodátí ob-	da	-	ře	-	ná,	

Zpěv mnoholetí:

Mno - há____ lé - ta, mno - há lé - ta ↓

mno - há,____ mno - há lé - ta!

(Zpívá se po proměňování, viz str. 40.)

Z hlasu 6.

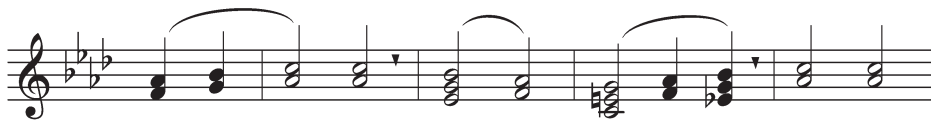

1. anděl-	ský	sbor
2. chráme po-	svát	- ný
3. a dítětem	se	stal
4. trůnem svým u-	či	- nil
5. raduje z	te	- be,

1. raduje se z	te	- be,
2. chloubou pa-	nen	- ství,
3. jsoucí	Bůh	náš,
4. prostrannější nebes u-	tvo	- řil.
5. sláva	to	- bě!

Zpěv „Věčná paměť“:

Vě - - ná pa - měť, _____ věč - ná

pa - měť, _____ věč - ná pa - měť.

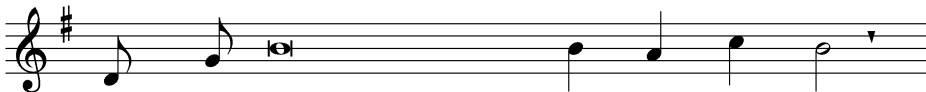
Antifony pro všední den a pro dopolední Basilovu liturgii

V sobotu a ve dny svátků označených v kalendáři křížkem se zpívají antifony stejně jako v neděli: „Dobrořeč, duše má, Hospodinu...“ (Stejně tak ve všech dnech období po svátcích z dvanáctera – až do „opuštění svátku“.) Dle místní tradice lze zpívat nedělní antifony i ve všední dny, kdy se však dle typikonu mají místo nich zpívat níže uvedené antifony všednodenní. (Dle řecké tradice se všednodenní antifony používají i v neděli.) Je to nejpůvodnější a nejstarobylejší typ liturgických antífon (ovšem zkrácený).

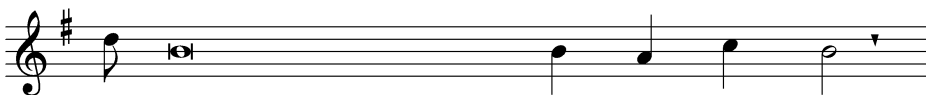
Zde použitý nápěv všednodenních antífon je převzat z východoslovenské tradice a zjevně se podobá řeckému. (V Řecku se zpívají i v sobotu a v neděli.) Zpívat dynamicky svižným tempem.

Antifona 1.

Po velké ektenii:

1. Do - bré	jest chválu vzdávati	Ho - spo - di - nu
2. Zvěs - to - vati	za jitra	mi - lost tvo - ji
3. Vždyť spra - vedlivý	jest Hos -	po - din, Bůh náš
4. Slá - va	Otci i Synu i Sva -	té - mu Du - chu,

1. a opěvovati	jméno	tvé, Nej - vyš - ší.
2. a Pravdu	tvoji	po ce - lou noc.
3. a není ne -		pra - vo - sti v Něm.
4. i nyní i vždycky,	až na věky	vě - kův, a - men.

- 1.—4. Na pří - mlu - vy Bo - ho - ro - di - ce, Spa - si - te - li, spa - siž nás!

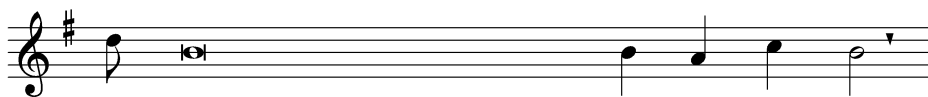
Následuje malá ektenie:

Kněz: Opět a opět v pokoji k Hospodinu...

Antifona 2.

1. Ho - spo - din kraluje, oděn jest veli- ko - le - po - stí,
2. Na trůn usedl Hospodin, oděn jest veli- ko - le - po - stí,
3. Ne - boť u- pev - nil ves - mír,
4. Svě - dec - tví tvá jsou vel - mi jis - tá,
5. Slá - va Otcí i Synu i Sva- té - mu Du - chu,

1. vzdej-te Mu dí- ky a chvá - lu.
2. o - blékl se Hospodin v sílu a pře - pá - sal se.
3. kte - rýž se ne - po - hne.
4. do - mu tvému náleží svatost, Hospodi- ne, na vě - ky.
5. i nyní i vždycky, až na věky vě - kův, a - men.

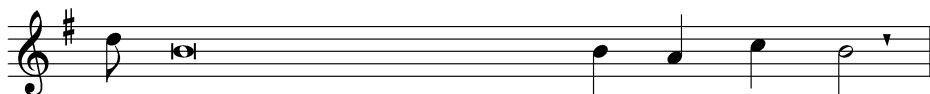

- 1.—5. Na pří-mlu - vy sva-tých tvo - jich, Spa-si - te-li, spa-siž nás!

Poté se ihned zpívá: **»Jednorozený Synu...«**

1. Jed - no - rozený Synu a Slo - vo Bo - ží,
2. Bez pro - měny stal ses člo - vě - kem,
3. Je - den jsoucí ze sva- té Tro - ji - ce,

1. ne - smrtelný, rozhodl ses pro na - še spa - se - ní
2. u - křížovat se nechav, Kri - ste, Bo - že,
3. spo - luslavený s Otcem i Sva - tým Du - chem:

1. ke vtě-le - ní z pře-sva-té Bohoro-dí-ce a vždycky Pan-ny Ma-ri-e.

2. smr-tí svou _ smrt jsi _ pře-mo-hl. Smr-tí smrt jsi pře-mo-hl.

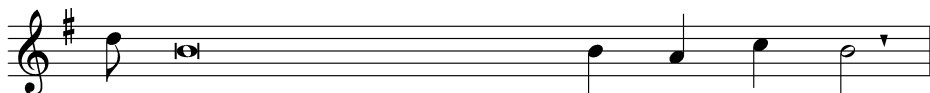
3. Spa- - - - siž _ nás. Spa - siž _ _ _ nás.

Následuje malá ektenie:

Kněz: Opět a opět v pokoji k Hospodinu...

1. Pojd' - te, radovati se budeme v Ho - spo - di - nu,
2. Před - stup - me před obličej Jeho s chva - lo - zpě - vem,
3. Vždyť Bo - hem velikým jest Hos - po - din
4. Ne - boť v rukou Jeho jsou všechny kon - či - ny ze - mě
5. Vždyť Je - ho jest moře a On je stvo - řil

1. zvo - lejme s jástem k Bohu, Spasite - li na - še - mu.
2. v žal - mech Jej opě - vuj - me sbo - rem.
3. a Králem velikým veš - ke - ré ze - mě.
4. i výšiny hor Je - ho jsou.
5. i souši ruce Jeho u - či - ni - ly.

- 1.—5. Ve sva - tých_ po - di - vu - hod - ný, Sy - nu Bo - ží, spa - siž nás,

- 1.—5. zpí - va - jí - cí ti: Al - le - lu - ja!

*Kněz koná malý vchod: **Velemoudrost, povznesme se!***

Na to se zpívá: »Pojďte, pokloňme se...«

Doslov ke zpěvníku Angelár

Tímto jménem jednoho z učedníků sv. Metoděje Moravského jsme obdařili náš zpěvníček pravoslavné liturgie. Jméno jsme ne zvolili náhodně ani pouze kvůli souvislosti tohoto jména s anděly, kteří na nebesích zpívají trojsvatou chválu Hospodinu, a po nich i my na zemi. Vedly nás k tomu totiž i dva další důvody: v první řadě tím chceme poukázat na skutečnost, že v současné české pravoslavné liturgii žije zde v našich končinách země autentická forma cyrilometodějského pravoslavného dědictví, které se vyznačovalo třemi hlavními rysy: svou křesťanskou pravoslavností, příslušností k východně-byzantské duchovní i liturgické sféře a nakonec používáním slovanského (čili místního) jazyka pro bohoslužbu. Druhým důvodem, proč jsme pojmenovali zpěvníček názvem Angelár, je skutečnost, že Metodějův učedník tohoto jména spoluvytvářel družinu tzv. „pětipočetníků“, což bylo po svatých Soluňanech pět předních Cyrilometodějů; do tohoto učednického okruhu patřil i sv. Gorazd I., jehož jméno nosil biskup mučedník, který o jedno tisíciletí později obnovil cyrilometodějskou tradici v Čechách a na Moravě. Sv. Gorazd II. († 1942) zde zavedl východní pravoslavnou liturgii v českém jazyce a sestavil pro ni jednoduché nápěvy, které by při bohoslužbě měl podle jeho výzvy zpívat veškerý věřící lid. Jméno Angelár, spojované s Gorazdem I. a potažmo tedy i Gorazdem II., má naznačit, že tento zpěvník se hlásí k liturgické tradici založené zde ve dvacátých letech 20. století a bezprostředně na ni navazuje – textově i hudebně. Použité notace liturgických nápěvů jsou převzaty z liturgického díla vладыky mučedníka Gorazda (tj. z „*Lidového sborníku...*“); několik výjimek uvádíme níže.

Jako melodie stabilně přidělené k jednotlivým liturgickým hymnům jsme použili nápěvy těchto hlasů (uvádíme v pořadí dle postupu liturgie):

1. hlas — pro antifony

1. a 3. hlas — pro trojsvatou píseň: Svatý Bože, svatý silný, svatý nesmrtelný... (Oba nápěvy se střídají podle toho, jestli panuje sudý nebo lichý hlas.)

3. hlas — pro „Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů...“

6. hlas — pro „Tebe opěváme...“

2. hlas — pro „Jest vpravdě důstojno...“

8. hlas — pro „Viděli jsme světlo pravé...“

4. hlas — pro „Ať naplněna jsou ústa naše...“

Postup liturgie je zde uveden v úplném rozsahu, jak je to obvyklé ve slovanských církvích. Zkrácené znění liturgie zařadil vладыka Gorazd do *Sborníku*, avšak zároveň k tomu v úvodu připojil vysvětlení, že *Sborník* považuje za pouhou prozatímní misijní pomůcku. Za biskupského působení vладыky Gorazda bylo vydáno i plné české znění liturgie a to v tzv. *Služebníku* – příručce, podle níž koná liturgii kněz (vydal ji Čestmír Kráčmar a požehnal vладыka Gorazd); z toho je patrné, že vладыka počítal s budoucím zavedením liturgie v plném rozsahu.

Pokud to však žádají okolnosti, je jistě možno zkrátit 1. a 2. antifonu, jak je to u nich vyznačeno (z 1. antifony vzít jen prvních sedm veršů a závěr, a z 2. antifony vypustit žalm – zůstane jen »Sláva... I nyní« a Jednorozený Synu, podobně jako ve *Sborníku*).

Překlad liturgie je převzat z *Lidového sborníku* a *Služebníku*, na některých místech je však mírně modernizovaný a opraveny byly i některé nedostatky tehdejšího překladu. Co se týče textů, které zpívají věřící, uvádíme nyní stručný seznam provedených změn. První antifona byla rozšířena plný rozsah patričního žalmu, podobně i druhá antifona (možno však zpívat jen výběr z 1. antifony, jak je tam vyznačeno). I třetí antifonu jsme rozšířili na všech devatero blahoslavenství. Dovolili jsme si trochu upravit překlad často používaného kondaku „Nezahanbitelná zastánkyně křesťanů“, aby byl nejen přesnější, ale i zněl rytmičtěji. Trojsvatá píseň byla celá počestěna (upuštěno tedy bylo od znění začínajícího česky a končícího církevně-slovansky; dříve to zřejmě znělo zajímavě, ale dnes je to již anachronismus). Český překlad vyznání víry je ve znění schváleném Jeho Blaženstvím metropolitou Dorotejem. Jediný hymnus, který doznal výraznější změny, je „Ať naplněna jsou ústa naše“; starý český překlad už přímo volal po zpřesnění.

V některých jednotlivostech byl jazyk jemně přikloněn ke znění církevně-slovanskému (např. „diákon“ místo „jáhen“, „zastaň se“ místo „přispěj“ či „bohorodiče Jáchym i Anna“). O pojmu „blahodať“ viz odkaz na konci brožury. Česká pravoslavná terminologie, zavedená sv. Gorazdem (Tajina, Bohorodice, jednobytný, velemoudrost, pozor mějme, upokoj, lidumil, blahý, bohonosný, všechvalný atd.), byla pečlivě zachována.

Celkově však vzato, je nutno sklonit se s úctou před kvalitou starých překladů stabilních hymnů, které jsou součástí svaté liturgie. Výše uvedený krátký přehled oprav a úprav (drobná zpřesnění nebo lehká modernizace jazyka či doplňky vyplývají z rozšíření liturgie) je nízkým počtem svých položek výmluvným svědectvím toho, že práce našich předchůdců na překladu liturgie obstála i při revizi prováděné s takovým časovým odstupem, takže nebylo potřeba žádných rozsáhlejších změn. Menší úpravy, stále zpřesňování překladu a občasně jemné jazykové modernizace jsou však nutné.

Případy, kdy není použit nápěv převzatý z Gorazdova Lidového sborníku:

1.) Melodie pro zpěv blahoslavenství. Byl použit staroruský jednoduchý a velice pěkný nápěv, který je zpěvný a snadno osvojitelný.

2.) „Pojďte, pokloňme se.“ V *Lidovém sborníku* je připojen tento krátký zpěv vždy k troparu jako jeho úvod. Tak to bylo vyřešeno na úkor melodické pestrosti a za účelem co možná nejvyššího stupně zjednodušení pro misijní účely (a s předpokladem, že se bude vždy zpívat jen jediný tropar, ač to není v souladu s pravoslavným typikonem). Z tohoto řešení pak pravidelně povstávají různá nedopatření, zpívá-li se troparů více, neboť pevné spojení zpěvu „Pojďte, pokloňme se“ s troparem nezřídka plete žalmistu. Proto jsme oddělili tento zpěv a přisoudili mu stabilní nápěv, jak je to ve světě obvyklou praxí. Nápěv jsme použili staroruský (tzv. znamenný), který je svou obtížností přibližně na úrovni melodie *Lidového sborníku* pro Alleluja před čtením evangelia.

3.) Cherubínská píseň. Všichni snad budou souhlasit, že takový hymnus, jakým je Cherubikon, si přímo říká o samostatný nápěv. Nesnadnou otázkou je, jakou melodii vybrat v nepřeberné spoustě nápěvů, jež se pro Cherubínskou píseň ve světě používají. Nakonec jsme se rozhodli vybrat jednu z nejprostších melodií, abychom nenarušili ráz této příručky, která je určena pro jednoduchý lidový zpěv, tedy skutečně pro každého (použitý prostý staroruský nápěv zaujal i vладыку Gorazda, který jej adapto-

val pro české prostředí, ne však jako součást *Sborníku*, ale setkáme se s ním v dobových zpěvnících pro sbory). Zároveň jsme si byli dobře vědomi, že tam, kde jsou zdatnější zpěváci, určitě si sami vyberou melodii pro tento hymnus.

4.) „Budiž jméno Hospodinovo...“ (v závěru liturgie). Sborníkový nápěv, který svým závěrečným stoupáním do výšek pravidelně činil problémy a navíc svou až přílišnou živostí či rozverností poněkud nezapadal do liturgie, jsme nahradili velice jednoduchým a klidným nápěvem (inspirovaným ze starobylých byzantsko-ruských nápěvů připomínajících místy recitativ; i v Gorazdově *Lidovém sborníku* se tento typ dávného nápěvu vyskytuje, viz např. při svatém přijímání: „Tělo Kristovo přijměte...“). Stejným způsobem bylo upraveno závěrečné: „Sláva... I nyní... Hospodi, pomiluj. Požehnej.“ Za úvahu by stálo, zdali by nebylo přínosné podobně nahradit také melodii zpěvu pro proměňování: „I na všechny...“

5.) Tento případ už vlastně není výjimkou z přebírání nápěvů Gorazdova *Sborníku*, ale spíše dodatkem, dalším obohacením u nás používaných liturgických zpěvů. Je to východní nápěv na všednodenní antifony, které jsou volně připojeny k tomuto zpěvníčku. Tento nápěv má širší uplatnění – např. je možno jej použít pro zpěv zvláštních antifon při velkých svátcích. (*Zatím je vydán zvlášť. Bude i v II. dílu zpěvníku.*)

6.) V příloze jsou uvedeny alternativní nápěvy pro ektenie.

7.) Nápěvy (dle zakarpatsko-byzantské tradice) pro **všednodenní antifony**, které jsou svým textem nejstarobylějším typem antifon. Je proto možné používat je i pro dopolední liturgie Basilovy (v Řecku se zpívají tyto antifony při každé běžné neděli).

Ke všem notacím jsou instruktážní nahrávky, viz internetový odkaz na konci knížky.

K plné nedělní službě podle tohoto zpěvníku se všemi tropary jsou potřeba ještě další dvě resp. tři brožury: 1.) oktoich (výběr s oktoichu s tropary, kondaky a prokimeny nedělními); 2.) minea (výběr z obecné mineje s tropary, kondaky a prokimeny pro různé kategorie svatých; pro svátky je určen výběr ze svátkové mineje); 3.) v době velkopostní a popaschální jsou potřeba výběry z triodu postního a triodu květného. Všechny tyto brožury jsou vydány jako notované zpěvníčky; použity jsou tam opět gorazdovské nápěvy *Lidového sborníku*. Internetový odkaz na tyto brožury viz na konci knížky.

Za zmínku stojí problematika sazby. Jak upravit stránky s tak rozmanitým textem, který je prokládán množstvím notací? Někdy jsou to jen jednotlivé notové řádky či dokonce jen pár not s dvěma slovy, jindy jsou to písně s různým počtem slok. S tímto problémem se potýkal již vladyka Gorazd při vydávání *Sborníku modliteb a zpěvů* a zvolil typ sazby postupující nikoliv po jednotlivých stránkách, ale po celých dvoustranách. Jiné (sice konvenčnější, ale za daných okolností o poznání méně zdařilé) řešení později zvolili sazeči druhého vydání *Sborníku* (v němž navíc snižovali počet stran použitím o jeden typografický bod menšího základní písma, což zhoršilo čitelnost). Vysázet tento typ zpěvníku je dosti obtížný a nevděčný úkol.

Navázali jsme na způsob řešení zvolený vladykou Gorazdem pro první vydání *Sborníku*, kdy se notace písní s mnoha slokami rozprostírá přes celou dvoustranu, čili přechází z levé stránky na pravou. Tento způsob však není možno zachovávat zcela důsledně, protože by tím na některých stránkách vznikala rozsáhlá nevyužitá místa.

Proto je na některých dvoustránkách sazba konvenční (tj. nejprve se čte od shora dolů levá stránka a pak stejným způsobem pravá stránka), na jiných dvoustránkách (tam, kde jsou písně s více slokami) je sazba not rozprostřená přes obě stránky (takové případy jsou vyznačeny šípkami ukazujícími, že se přechází na protilehlou stránku). Překonání prvních nesází pocházejících z této dvojice pojaté sazby je však poměrně snadné, stačí si utlyt zpěvníček párkrát prolistovat, seznámit se s ním, a pak už orientace ve vysázeném textu a notacích nečiní problémy. Podobně se střídají dva způsoby notové sazby i v prvním, Gorazdově vydání *Sborníku*; pokus v druhém vydání *Sborníku* sjednotit způsob čtení celé knihy zásadně po jednotlivých stránkách, aniž by někdy notace běžela přes dvoustránku, dopadl tak, že se tím výrazně zkomplikoval zpěv písní s více slokami, při němž se v novějším *Sborníku* stále skáče očima – nejprv pod dolní notaci a pak zase k horní notaci – a ne vždy se pak unavené oči strefí na správný řádek; každopádně to vyžaduje o hodně větší (a navíc trvalé) soustředění a více duševní energie, než je potřeba k osvojení si zde použité sazby.

Lidový nebo sborový zpěv v chrámu?

Smyslem vzniku tohoto zpěvníku je navázat a aktualizovat gorazdovskou tradici lidového církevního pravoslavného zpěvu, který je u nás již tradičně základním liturgickým projevem a uskutečňuje se jím aktivní zapojení všeho věřícího lidu do liturgie, která se tím stává nejen duchovně, ale i duševně i tělesně společným dílem všech přítomných. To je ideál, který je tam, kde zpívá pěvecký sbor a ostatní věřící jsou pasivními účastníky, obtížně dosažitelný. Samozřejmě tento lidový zpěv předpokládá vedení žalmistou (resp. hlavním zpěvákem) a také případný společný nácvik.

Svatý vladyka Gorazd začíná předmluvu ke svému *Sborníku* těmito památnými slovy: „Pozorováním našeho církevního života jsem dospěl k nezvratnému přesvědčení, že pravoslavný obřad, vnitřním obsahem i formou tak bohatý, bude českému národu život duchovní silou hlavně tehdy, jestliže církevní zpěv nebude přenechán na starost výlučně jen pěveckým sborům, nýbrž stane se majetkem všech věřících, tj. jestliže se podaří vyřešit otázku lidového církevního zpěvu, aby se všichni věřící mohli zpěvem zúčastnit posvátných obřadů. Prosím, aby nebylo v tomto názoru spatřováno nedostačité chápání významu kultivovaného sborového zpěvu. Naše poměry vyžadují obojího: i sborového i lidového zpěvu.“ Od doby svatého vladyky Gorazda se možná změnily některé okolnosti, ale tato Gorazdova teze je stejně platná tenkrát jako dnes.

Všiml jsem si, že mnohé Čechy odrazuje od pravoslavných bohoslužeb, s nimiž se setkali např. v Rusku, právě ta skutečnost, že celou bohoslužbu odzpívá pěvecký sbor a po věřících se žádá, aby skoro ani nemukli (a kdo by se chtěl byť jen potichu přidat ke zpěvu, je okřiknut, že to není dovoleno). Východním lidem to tak může vyhovovat, ale Čech si tam může připadat jako na koncertě. Dáno je to mj. i ruskou tradicí velikých chrámů, kde je shromážděno tolik lidí, že by společný lidový zpěv mohl přinášet jisté problémy. Koncertní způsob zpěvu však nemusí být vždy v plném souladu s duchem pravoslavné liturgie, ani se současnými potřebami lidské duše, a proto dnes pomalu přestává být funkční i v samotném Rusku. Pasivní účast věřících na bohoslužbách se dnes stává i pro mladé východní lidi překážkou na jejich cestě budování vztahu k církevnímu životu, a proto vidíme např. zavedení společné všelidové recitace symbolu víry a Otčenáše při liturgii (ještě před sto lety by něco takového bylo v Rusku skandál-

ním a nedovoleným projevem laiků). I někteří současní ruští teologové začínají kritizovat některé netradiční (tj. z 18.—19. stol.) hudební podoby liturgického projevu, neboť se jim zdá, že mají v jistých případech už blíž ke koncertu než k modlitbě.

Tradice všelidového zpěvu při liturgii se zachovala na východním Slovensku a na Zakarpatí, kde se inspiroval i vladyka Gorazd. Tato tradice (která je tedy i součástí dědictví naší místní pravoslavné církve) je možná českému duchovnímu cítění mnohem bližší, než vysoce umělecky náročné projevy sborů interpretujících mistrovská koncertní díla slavných skladatelů. Na zakarpatské tradici je podstatné, že zapojuje do zpěvu v chrámu, a potažmo do plné účasti na liturgii, co nejvíce přítomných lidí. Tím se následně sama vyřeší otázka nápěvů, protože všelidovým zpěvem jsou eliminovány duchovně spíše škodlivé vyumělkované až operní nápěvy, složité harmonie, hlasově náročné kreace. Zpěv je přirozeným nástrojem modlitby, čili nesmí strhávat pozornost na sebe. (Analogii nacházíme v pravoslavné ikonografii: ikona nemá zadržovat naše vnímání na své materii, nýbrž být oknem, skrze něž duchovně procházíme a nahlížíme do nebeského světa.)

Na závěr této krátké úvahy podtrhneme, že důvod pro sestavení tohoto zpěvníčku tedy není snaha samoučelně udržovat hudební tradici vladyky Gorazda, ale přesvědčení, že její princip je aktuální i dnes, a tímto principem je český lidový chrámový zpěv. Tudy vede schůdná cesta k zapojení věřících do plné účasti na bohoslužbě, a tudíž k omezení účasti pasivní.

Nedejme tedy zaniknout gorazdovské tradici českého pravoslavného lidového zpěvu; umožněme všem, kteří umí trochu zpívat, aby se místo pasivního stání v chrámu plně zapojili do společného liturgického díla a potažmo tělem i duší do chrámové modlitby. Modlit se na čotkách a v tichém soustředění přece mohou i doma před ikonou, do chrámu mají křesťané chodit, aby naplnili výzvu Písma svatého, kterou při bohoslužbě slycháme v prokimeniu: „Zpívejte Bohu našemu, zpívejte!“

Na závěr několik internetových adres:

Výchozí rozcestník pro poslech či stahování nových i dříve pořízených liturgických instruktážních nahrávek v MP3 je na adrese: pravoslavi.cz/zpevník

Texty tohoto překladu Božské liturgie, požehnaného Jeho Přeosvíceností Izaiášem, biskupem olomoucko-brněnským, jsou v úpravách pro různé použití (tj. pro věřící, pro kněze, s notací či bez ní, v různých formátech) k dispozici na: pravoslavi.cz/liturgie

Pro službu liturgie potřebujete výběr z oktoichu, výběr z mineje a případně výběry z trio-du, jak to bylo zmíněno v doslovu (na str. 70). Toto a mnoho dalších liturgických překladů je dlouhodobě zveřejňováno na: download.pravoslavi.cz

O znovuuvedení pojmu „blahodat“ do jazyka místních pravoslavných křesťanů je pojednáno na adrese: orthodoxia.cz/blahodat.htm

K problematice českých liturgických překladů budeme uveřejňovat poznámky na adrese: orthodoxia.cz/preklady

Tento zpěvník a další potřebné liturgické brožury a noty jsou volně k dispozici v PDF ke stažení na internetu: pravoslavi.cz/liturgie
Jihlava 2012—17 —25. V. 0,91